הלכה · אחרונים

סדר ברכות

רבי יחיאל מיכל מורפצ'יק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

סדר ברכות

רבי יחיאל מיכל מורפצ'יק

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/סדר-ברכות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 4
סדר הברכות 4
סדר ברכות - הלכות ברכות 6

רבי יחיאל בן ידידיה מארפשטיק

הקדמה

סדר ברכות ד' אלהי הצבאות. עשה עמי לטובה אות. וגל עיני ואביטה מתורתך נפלאות שלא אבא לכלל חטא ועון וטעות. והצילני מכל רעות. ותחיש לנו שלש שעות:
סדר ברכה בכל נערכה. אשרי העם שלו ככה. במצותיו חפץ מאד, וזאת הברכה:
גבור בארץ יהא זרעו, דור ישרים יבורך זכה גם, שעדיין החפץ לא נשלם מלכו של עולם רוחו בזה נחה ושככה. ידעו בו הליכות. ושנון הלכות אלו הנערכות ואלו המתהלכות:
לוח המפתח בקיצור כולל ומביא ומוציא, דינין הרבה וכל הפונה אליו יהא לבו פתוחה לרוחה ובטוחה לחיי עולם הבא וגם הוא לוח המבטיח להביא את האדם לעה"ב כי כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא:
הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי, וירט הדרך לנגדי אמרתי אעלה אל ה' אולי אכפרה בעד חטאתי ונשלמה פרים שפתינו:
וכתבתי זאת למשמרת לי ולביתי אחרי לשמור דרך ד' דבר יום ביומו ובאתי בקצרה וארוכה ובלישנא קלילא כדי שיהא מוכן לכל ומובן לכל ונער קטן ינהג בם למען הביא ד' על זרע אברהם אוהבו את אשר דבר עליו: יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ד' צורי וגואלי הלא מצער היא ותחי בה נפשי:

סדר הברכות

כתיב בפ' עקב מה ד' שואל מעמך כי אם ליראה כמזכיר וכמזהיר לכלל האנושות וכל נדיב לב אשר נדבה רוחו יביאה את תרומת ד' הנשמה הטהורה האצולה ממקום טהור ונקי מאחז פני כסא כבוד מזוקק שבעתים ומלכא קדישא אל מקום תחנותה בהיכל ד' לפני ולפנים ובמה יזכה נער הנה ברך לקחתי וברך לא אשיבנה כי כל המברך מתברך מבריכה עליונה וזאת תכלית חשקו והנרצה בו אברכה את ד' בכל עת תמיד תהלתו בפי. מצינו במדרש וכי אפשר לאדם לברך את השם יתברך הגדול והקדוש תמיד אלא במה שמברך על כל דבר ודבר ברכה הראויה לו ונזהר ביותר במאה ברכות שתקנו חז"ל כאשר אפרשם אי"ה זהו גבר הוקם על ותמיד תהלתו על הקדוש ברוך הוא בפיו ומובטח שאל יזיקו שום בריה עם נבר תתברר לכן האי מאן דבעי למהוי חסידא ליזהר במילי דברכות כאשר נזהרו אבותינו הקדושים אפילו בברכת ערוב תבשילין להניח ברכה אל ביתיך ויהא מקורך מבורך ושים לבך ועיניך בהשגחה פרטית ותדירית למאמר חז"ל כל

הנהנה מן העה"ז בלא ברכה מעל וגוזל הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל ועליו נאמר וגוזל אביו ואמו וגו' וטעמו מפורש מספר הזוהר בפרשת עקב דכרכהון דברך בר נש להקב"ה אתא לאמשכא חיין ממקור' דחייא ובברכותיהון ובמעשיהם הטובים ממשיכין אצילות הברכות ממקום המחשבה העליונה על הראשים העליונים דרך ישר כראוי והם סבה שיתברך השם הקדוש ומשם נתפשטות הברכות לתחתונים וזהו סוד בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך ותרגום אונקלוס באיה דתשכון שכינתי תמן וכו':

והמעיין ימצא מבקשותיו ויגיל וישמח כשותה יין יינה של תורה ולכך כתיב ואתם הדבקים בה' אלהיכם מדובק בדיבוק שלם לב ונפש ואשרי העם שככה לו ואשרי העם שד' אלקיו. ואין לנו ממונה כמו שאר עממין אלא כלם זרע ברך ד' וע"ז אמר ישעיה הנביא ע"ה סימן ל"ו ויספה פליטת בית יהודה הנשארה שרש למטה ועשה פרי למעלה פרי צדיק עץ חיים שמברך על כל דבר ודבר ברכה הראויה ופריו מתוק לחכו במה שמברך וטועמיה חיים זכו מי האיש החפץ חיים הוא חיי עדי עד לפני מלכא קדישא אוהב ימים לראות מלכא קדישא ישמור פומו ולשונו מלאכול ולשתות בלתי ברכה הראויה לכל דבר ודבר, ושפתיך מדבר מרמה שאל ינבל פיו בדברים שאינן מהוגנים ואל תאמר לפני המלאך שגגה הוא:

ועתה הסכת ושמע במה יתרצה עבד אל אדוניו להיות בן בית וכל טוב אדונינו בידו ומפתח בית גנזיו לכנוס לפני ולפנים לחזור עטרה ליושנה כנתינתה נטילתה טהור ידים יוסף אומץ יזהר שיהא ידיו נקיות תמיד ותדיר ובכל עת יהיו בגדיך לבנים כשתזכיר השם יתברך האדיר ברוך הוא וברוך שמו להזכירו בקדושה ובטהרה ויכוין פירוש המלות שהוא אדון הכל ומצינו בספר חסידים שכל הברכות צריך לברך בקול גדול שלא ימנע אמן מן השומעין שידוע שגדול העונה אמן יותר מן המברך לפי שהוא קיום השטר והברכה וזאת עשו וחיו ואת אלהים ירא ובכל דרכיך דעהו ובעת החיות הגוף תחיה גם כן הנפש וגומל נפשו איש חסיד כמו שפרשו התוספות במסכת תענית עי"ש ומעט מזעיר נזהרים וחרדים לשמוע להחיות גוף ונפש בדיני ברכות זולת השרידים היראים דבר ד' וטוב ראשית דבר שאין צריכה שיעור ואפילו אם נהנה בכל שהוא מעל מה שאין כן בברכה אחרונה דצריכה שיעור רק שאין המון העם משימין על לב ומונעין גם כן מברכה ראשונה הנה אמרתי להסיר מסוה הבשת מעל פני ויהי מה וארוץ במגילה אשר בידי להעלות על ספר דיני ברכות בכלל ופרט וכל הנשמה תהלל יה:

בהיות גלוי וידוע ליהודים להיות עתידים כי הלוחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא וגם חרות על הלחות שתעשה בן חורין כשתקיים התורה והמצות ואל אחד

אמרן וכתבן ומי הוא זה ואיזהו אשר לבו מלאו חס ושלום לצאת החוצה כחוט השערה ולא יחטיא ובאתי בהעראה מועטת לקוטי בתר לקוטי כאשר סדרתי נוסח הברכות בספר לקט שכחה ופאה וחכימא ברמיזא ומטפח בין טפחיים ומאמה אמתים ואקוה לאלהי אבי שכל הטועם בקצת בקנה יערת הדבש יהא בפיו למתוק ויחזק במעזו ושלום יעשה לי ואהי' מן המזכין את הרבים והנה מלמדך להועיל כי לוית חן לראשך וענקים לגרגרותיך וכתב לו זאת והי' עמו וקרא בו כל ימי חייו והלך לפניך צדקך:

כי מדברי סופרים לברך לפניו ולאחריו על כל מאכל ומאכל גם משתה אפילו לא שבע ונוסח כל הברכות אנשי כנסת הגדולה עזרא ובית דינו עליו השלום תקנום ובמה יזכה נער לזכות אביו, דברא מזכה את אבא במה שילמוד עמו סדר הברכות ועלו בידו שתים שיהא הוא מברך במה שלמד ובקי בסדר הברכות ומתברך במה שלומד לבנו מפתחים ומקור הברכות, והנה אשים לבי ומחשבתי לבאר בלשון קצרה וצח שיהא כשלחן ערוך לכל ולהזהיר את בני ישראל הגדולים על הקטנים במקום שאין חסרון כיס ליישר האנשים אל הדרך שתגיע להם בו ההצלחה כפי היכולת מי יתן והי' שיהא הישרה הזאת בתכלית השלימות ליהידים ולהמון ואכתוב ולא אכזב עד כפי הנקודה בדרישה ובחקירה ובכל מאי דאפשר לפי כוונתינו לתכלית ההצלחה האנושית להמשיך לב האדם בכל מיני מתיקה שיקרב אליה שישתדל בה בכל אופני ההשתדלות האפשרי בלב ונפש מאד ולזאת יעזר האדם תמיד בחקירותיו לדברי הקודמין כדי להביא המון עם עדת קדש אל הצלחה בחוש בדת אל כי לא ידעתי ונפשי שמתני למה זה ועל מה זה רובא דעלמא אינן נזהרין בדיני ברכות וראוי לכל חורד וצורב לדרוש בבית הכנסת ולחקור בכל מיני דרישה וחקירה ובכל מה דאפשר להשיב העם מעון הזה לכן הקבצו ושמעו בני אברהם יצחק ויעקב עמודי עולם בני אל חי ותנו כבוד לאלהי ישראל לכו לחמו בלחמי שלחן ערכתי לפניכם ועליו כל מיני ברכות למיניהם איש על דגלו באותות כאשר תקנו זקנינו:

סדר ברכות - הלכות ברכות

כל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות אינה ברכה ואם דלג שם ומלכות יחזור ויברך ואפילו אם לא דילג אלא תיבת עולם לבד צריך לחזור ולברך דמלך לבד אינו מלכות:

ואתחיל דיני הפת שהוא מזון התדיר ובו מתחילין לברך המזון כל ששת ימי המעשה כי המוציא בגי' "מקדח" שהוא התחלת המלאכה כן מצות המוציא התחלת האכילה. האוכל פת מחמשת מיני דגן שהם:

חטה שעורה כוסמין שבולת שועל ושיפון מברך לפניו:
ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ. ולאחריו מברך ברכת המזון אבל אינו מברך המוציא על פת אורז ודוחן:
חמשת מינים הללו כשהם שבלים נקראו תבואה, ולאחר שדשין וזורין אותן נקראו דגן, ולאחר שנאפו נקראו לחם, ולכך מברכין עלי' המוציא לחם' שבכלל כל העילוין מתחלה ועד סוף, ומברכין המוציא לחם מן הארץ ולא מן האדמה שבמלת הארץ נכלל הכל והא ראייה בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, וגם נקט לישנא דקרא כמו דכתיב להוציא לחם מן הארץ ואף על פי שבשאר פירות מברכין בורא פרי האדמה נמי נקט לישנא דקרא כמו שכתוב הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה ואין להשיב ולהקשות למה כתבה התורה אצל לחם "ארץ" ואצל שאר פירות "אדמה"? דבדבר שצריכין להעמיק בקרקע טפי נקרא ארץ כמו תבואה שצריכה שלשה טפחים עומק המחרישה ושאר מיני לפתות אין צריכין עומק כל כך לכך מברכין בורא פרי האדמה ופירש המוציא לחם רצה לומר מזון כמו דכתוב עבד לחם רב וכן הנני ממטיר לכם לחם מן השמים רצה לומר מזון שהרי לא ירד לחם מן השמים אלא המן. ובמקום הראוי לכל אחד ואחד אכתוב דינים וטעמים השייכים אם ירצה השם. ובכאן לא באתי אלא ללקט סדר הברכות כראוי להיות רגיל ושגור בפי כל: ופת זה שמברך עליו פוטר כל מיני מאכל הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה ללפת בהם הפת ואם בא לאחר הסעודה שלא מחמת הסעודה כגון פירות מברך לפניו. ומיהו נוהגין שיוצא בברכת המזון ברכה שאחר פירות שהוא על העץ כמו שאכתוב בסמוך אם ירצה השם. חמשת מינין הללו דלעיל הלש מהן עיסה לעשות מהן לחם והוא כשעור שלשה וארבעים בצים כמנין חלה מפריש ממנה כזית והוא כחצי ביצה תרנגולת ועושה ממנה עוגה כל השנה כולה דחלה קריא רחמנא והוא לשון עוגה ובשעה שמפריש החלה יברך ב רוך אתה ד' אלהינו מלך העולם להפריש להפריש חלה. כן המנהג שלנו ונקראת חלות האור שלדידן נשרפת ולא ניתן לכהן ויש ליזהר לשורפה בפני עצמה במקום שלא יגיע הנאה לישראל מזה:
ויזהר כל אדם להזהיר בני ביתו שיהא העיסה שמפרישין ממנו חלה כשיעור שלשה וארבעים בצים דאפילו אם לש עיסה שאין בה כשיעור חלה וקודם אפייה תפחה ונתרבית שנראה כאלו יש בה כשיעור אפילו הכי פטורה מן החלה וכשמברך הוה ברכה לבטלה וצריך לעיין בזה היטב כי רבים מבני שוממה אין נזהרין בזה. ברכת היין כמו שהוציאו חז"ל את ברכ' הפת מברכת בפ"ה מפני שנשתנה לעילוי כי בו קיום העולם שהוא זן וסועד את הלב ויחדו לו את ברכת המוציא וברכת המזון כן הוציאו את היין

מברכת ב"פ העץ מפני שנשתנה לעילוי ומשמח אלהים ואנשים וזן וסועד כמו הפת ובין חי ובין מבושל הוא קובע ברכה לעצמו אפילו תוך הסעודה ומברך לפני':
ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן. ויין זה פוטר כל מיני משקין הבאים בתוך הסעודה אפילו מברכה ראשונה חוץ מן היין שמביאין לפניו וסבר שהוא משובח מן הראשון שמברך הטוב והמטיב אפילו אין עוד לפניו מן היין הראשון ולאחריו על הגפן ועל פרי הגפן. וזה נוסחה ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם על הגפן ועל פרי הגפן ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת ל לאבותינו ל לאכול מפריה, ולשבוע מטובה רחם ד' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך והעלינו לתוכה ושמחינו בבנינה ונברכך עליה בקדושה ובטהרה כי אתה טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ (ועל הפירות) ועל פרי הגפן ברוך אתה ד' על הארץ (ועל הפירות) ועל פרי הגפן. ובשבת וביום טוב וראש חדש מזכיר מעין המאורע כשמגיע לבקדושה ובטהרה:
בשבת אומר, ונחמינו ביום המנוחה הזה:
ביום טוב אומר, ושמחינו ביום חג פלוני הזה:
בראש חדש אומר, זכרינו לטובה ביום ראש החדש הזה:
בראש השנה אומר, זכרינו לטובה ביום הזכרון הזה:
ויין שבתוך הסעודה ברכת המזון פוטרתו מברכה אחרונה, אין סברין אלא על היין אפילו בתחלת הסעודה אטו אמצע הסעודה שצריך לומר סברי רצה לומר סוברים אתם לצאת בברכה זו והם מכונים לשמוע אל הברכה ושלא לאכול כדי שיענה אמן. ולכך אחד מברך לכלם. וכשמברך ברכת המוציא שהוא בתחלת הסעודה אז אין אומרים סברי אלא ברשות. אפילו אם הביאו לפניו כמה מיני יין על השלחן מברך הטוב והמטיב, על כל אחד ואחד, ומכל מקום טוב כשמברך הטוב והמטיב על אחד מן היינות יסור מעל השלחן היין האחר שרוצה עוד לברך עליו הטוב והמטיב ואין חילוק אם שניהם חדשין או אחד חדש ואחד ישן. ואם שתה מן היין תוך ל' יום טוב וישר שיתן לברך ברכת הטוב והמטיב לחברו שלא שתה ממנו תוך ל' יום, וכן ראוי ונכון למי שברך על הפת ומביאין לפניו משקה שהפת פוטרתו שיתן לאחר כדי שיענה אמן. ואין מברכין הטוב והמטיב אלא אם כן יש אחר עמו דהכי משמע הטוב לדידי' ומטיב לאחרים ומברכין דוקא על שינוי יין הטוב והמטיב ולא על שינוי פת משום דיין אית ביה תרתי משמח וסועד ועוד דלא אשכחן שירה אלא על היין וכשמברכין הטוב והמטיב הוא משום וגילו ברעדה שיזכור הרוגי ביתר מיתת הצדיקים שעליהם תקנו הטוב והמטיב ואז לא יגוס דעתו עליו. ונוכל לפרש שעל דרך זה אמרו חז"ל במסכת עירובין כל המתפתה ביינו

יש בו מדעת קונו כי לטוב לפני האלהים נתן ולברך עליו. וזה וירח ד' את ריח הניחוח. רבי חייא בר אשי אמר רב כל שדעתו מיושב עליו ביינו יש בו מדעת שבעים זקנים וכו' ר"ל שמיושב בדעתו ומברך ברכה הראוי' זה אחד משלשה דברים שאדם ניכר בהם אם הוא ירא שמים בכוסו מה שמברך על כל כוס וכוס ברכה הראויה. באתי בקצרה במקום שהיה ראוי להאריך, לאחוז דבר המברך עליו בימינו בין באכילה בין בשתיה צריך לאחוז דוקא בימינו דבר המברך עליו עד"ז אמרו חז"ל כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא על צד ימין לפי ששם העיקר והחיים והשלום: וזהו לשון ספר הזוהר פ' קרח דף פ"ח סוף ע"ד ישתדל בהאי עלמא לאכלייל עובדא בימינו וכל עובדיה יהא בשמא דהקב"ה ועל זה כתוב ימין ד' עושה חיל לא אמות כי אחיה ואספר מעשה יה והתורה נתנה בימינו של הקב"ה ומטעם זה יפול מצדך אלף ורבבה מימינך והנה מן השמאל אלף ומן הימין רבבה לפי שהימין שולטת בכל המצות וצריך דוקא לאחוז בידו ואל יתחוב הפרי בסכין ויברך ואז אינו אחז בידו ממש וגם הוא שני הפכים בנושא אחד:

דין שתיית המים הרוצה לשתות מים אל יברך ואח"כ ישפוך משום הפסק אלא ישפוך ואחר כן יברך וישתה מיד בלא הפסק וכן בכל הברכות כולם אחר שבירך יאכל וישתה בלתי הפסק וכן לענין ריח טוב ולכך לא יברך אדם על מאכל ומשקה שהוא חם או קר ביותר דיש לחוש להפסקה ובנדון זה אל יברך על אגוז ואח"כ יפצע דאיכא הפסקה ביותר וגם יש לחוש שמא ימצא הגרעין רע ונמצא שבירך לבטלה חלילה וחס ובכל דבר חששו ז"ל להפסקה ולכך חסידים ואנשי מעשה ממלאים הכוס לקידוש ויום טוב קודם נטילה. מנהג שלנו שאין לברך על מים בתוך הסעודה:

דין ברכת פירות האילן:

ברכת פירות האילן האוכל פירות האילן שהם מה' המינים שנשתבחה בהם א"י שהם: ענבים תאנים ורמונים, זיתים ותמרים ועל השותה שמן זית אפי' לרפואה מברך לפניהם: בא"י אמ"ה ב"פ העץ. ולאחריהם מברך ברוך אתה ד' אלוהינו מלך העולם על העץ ועל פרי העץ ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם ד' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך והעלינו לתוכה ושמחינו בבנינה ונברכך עליה בקדושה ובטהרה כי אתה טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל הפירות ברוך אתה ד' על הארץ ועל הפירות. ובשבתות ובימים טובים מזכיר בברכה זו מעין המאורע כך פי' רבינו משה וכן משמע בירושלמי:

בשבת אומר ונחמינו ביום המנוחה הזה:

ביום טוב אומר, ושמחינו ביום חג פלוני הזה:

בר"ח אומר, וזכרינו לטובה ביום ר"ח הזה:
בר"ה אומר, זכרינו לטובה ביום הזכרון הזה:
ועל כל פירות האילן שאינן מחמשת המינין ועל הבוסר שהוא גדול כפול הלבן ועל גרעיני פירות האילן שהם מתוקין ועל אגוז מושקט"א ועל אגוז ושקדים מטוגנים בדבש ועל ערמונים מבושלים או גדולים אפילו הן חיין ועל התותים שקורין ערפ"ר גרוינבע"ר מויל בער, ואפילו הפירות שמוציאין האילנות עדיין קטנים חשוב לברך עליהם בורא פרי העץ רק שלא יהיו מרים או עיפוץ ביותר בשם מהר"ם מרוטנבורג ז"ל וכן על קליפת הפירות מברכין בורא פרי העץ ולאחריהם מברך ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם בורא נפשות רבות וחסרונם על כל מה שברא להחיות החייות בהם נפש כל חי ברוך חי העולמים:
ראיתי קצת חכמים נוהגים ודעתן נוחה בזה לברך על פרי כשהוא שלם בלתי מחותך כגון תפוחים ואגסים וכיוצא בזה אבל אגוזים טוב לפצוע קודם ברכה כדפרשתי לעיל:
לטוויר"ג שעושין מן גודגניות שקורין ווינקסי"ל מברכין עליהם בורא פרי העץ ואם ברך אפילו מתחלה יצא:
על כל משקה היוצא מכל מיני פירות מברך שהכל חוץ מן משקה היוצא מזיתים וענבים. אגוז גמור המטוגן דבש מברך בורא פרי העץ ואגוז רך שלא בישל כל צרכה המטוגן בדבש וכן אותם אגוזים שמבשלים בדבש בעוד שהקליפה עליונה הירוקה עליהן מברכין עליהן שהכל. ויזהר כל אדם לברר הפרי הנקי ויפה שלא התליע לברך עליו משום זה אלי ואנוהו. ומי שרוצה לקלוף הפרי יקלוף ואחר כך יברך כדי שלא יפסוק בין ברכה לאכילה. כללא זה תקח להכיר ולדעת איזה פרי העץ או פרי האדמה. כל פרי שאם תטול עתה פירותיו ולשנה הבאה יחזור לעשות פירות הוא פירות האילן ואם יבש לשנה הבאה הוא פרי האדמה:
פי' ברכה אחרונה בורא נפשות רבות וחסרונם של נפשות רבות, גם כן ברא רצה לומר מה שצריכין בהכרח ויתברך שמו עילת העילות על כל שאר דברים שברא גם כן בעולם שלא היו הנפשות חסרים מהם כל כך, אם לא בראם שאינם אלא לתענוג בהם נפש כל חי' ברוך חי' העולמים:
נמצא בסדר ברכת מהר"ם דף ה' ע"ב (בדפוס ריווא טרענטע) בשמים שחוקים שקורים נמ"ל ווער"ץ בורא פרי העץ וצ"ע לפי דעת שאר פוסקים:
דין פירות הארץ:

האוכל פירות הארץ ודגן שלוק כמות שהוא וכוסס חטה ועל כל אורז ודוחן שאינן מבושלים ועל בוסר שהוא פחות מפול לבן ועל צנון ועל עץ קנמון שהוא גדל בארץ כמו קנים ורגילין לאכול אותה ביבשין ועל לטוויר"ג או זנגבול"א רטיבה וכן על תותים הגדלים בסנה מברך לפניהם. ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם בורא פרי האדמה. דלא מקריא עץ אלא אילן שמוציא עליו מעציו אבל מה שמוציא עליו משרשיו לא מקרי עץ ולאחריהם מברכין בורא נפשות חוץ מעל אורז ודוחן מבושל שמברך לפניו בורא מיני מזונות. ורי"ץ מסתפק אם יש לברך אחר כסיסת חטה ברכה מעין שלש והמחמיר שלא לאכלן אלא בתוך הסעודה תבא עליו ברכה. וכן יזהר בהרבה דברים כל ירא שמים שמסופקין בברכותיהם שלא לאכלם אלא בתוך הסעודה בפרט במיני טיגון בשמן ודבש וכיוצא בזה וכן פשטיט"ה וקרעפל"ך, וגם בפת הבא בכיסנין איכא דיעות מחולקות לכך טוב וישר לכל ירא שמים שלא לאכלן אלא אם כן שבירך על שאר פת תחילה ולסלק עצמו מן הספק ולצאת כל הדעות אבל גדול הנהנה מיגיע כפו ובקי בחדרי התורה והוא גבור חיל ויודע דעת עליון לכוון הברכות כראוי ומסולק מן הספק משובח יותר מן ירא שמים שאין בקי כל כך בחדרי התורה וצריך לשום מחסום לפיו ושלא לאכלן אלא תוך הסעודה כדי לסלק מן הספק. וירגיל אדם עצמו בדרך טובים ללמוד תורה ומעשים טובים לטוב לנו כל הימים דמכל מילא ומילא מדאוריתא נעשה אילן חיים גדול והקדוש ברוך הוא חזי בכל מילא ומילא וכל מצוה ומצוה שעושה האדם אותה מצוה מתלבשת בדמות אותו פלוני ועומדת לפני הקדוש ברוך הוא ואומרת פלוני עבד מצוה פלונית כדי לאשגחה לאטובי ליה וכל שמחה שהיא לשם שמים הקדוש ברוך הוא מביא האבות מגן עדן ומראה להן השמחה דכתיב ישמח ישראל בעושיו בעושו לא נאמר אלא בעושיו דהיינו השלשה שותפין שיש באדם הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו כדאיתא במסכת נדה אבל כשיש חס ושלום צרה אין הקדוש ברוך הוא מגלה לאביו ולאמו של אדם דכתיב בצר לי אקרא אל ד' ואל אלוה אשוע וכתוב גם כן בכל צרותם לו צר רצה לומר לבדו ואין כמו גבי שמחה שמביא גם כן לאביו ולאמו וכן כשאדם עושה חס ושלום עבירה אותה עבירה מתלבשת בצורת אדם ועומדת קמי קודשא בריך הוא ואומרת פלוני עבר עבירה כדי לשלם לו כמעשהו כמו שכתוב וירא ד' וינאץ מכעס בניו ובנותיו רצה לומר וירא עבירה דקיימא קמיה שב בתשובה כתוב גם ד' העביר חטאתך לא תמות דעבר ההוא חובה מקמיה בגין דלא יסתכל בה כדי לאוטובו ליה:

דין פירות אילוני סרק אכל פירות שמוציאין אילני סרק רצה לומר אילן שאין עושה פרי ברכתו שהכל נהיה בדברו. כלל מן הדברים שאין גידולן מן הארץ וכיוצא בהן

וברכתן שהכל נהי' בדברו. האוכל דברים שאין גידולן מן הארץ כגון בשר בהמה חיה ועוף וגבינה ודגים ובצים ומים לצמאו חמאה חלב ודבש וכל משקה הזב והנסחט חוץ ממה שנסחט מן ענבים וזתים. ועל ערמונים קטנים ועל חבושים כשהן לחים ועל שקדים המרים כשהן רכים ואוכלין קליפתן תחתונה ועל לולבי גפנים קטנים ועל כמהין ופטריאות וכל מרקחת שאינה מאכל בריאים אלא לרפואה ואע"פ שהוא פירות האילן ואגוז רק שלא בישל כל צרכה המטוגן בדבש וכן אותן אגוזים שמטוגנין בדבש בעוד שהקליפה העליונה הירוקה עליהן ועל הסוקאר וכן המוצץ קנים מתוקים עליהן שהכל נהיה בדברו' ולאחריהן בורא נפשות רבות והא דמברכין בכל הברכות בורא ובברכה זו אומרים שהכל נהיה והיה ראוי גם כן לברך בורא בדברו לפי שתקנו מטבע ברכה זו על דבר שאין גידולו מן הארץ כגון בעלי חיים והיוצא מהן ואין שייך לומר בהן לשון בורא לפי שתכלית בריאתן לא לכך היה שהרי לא הותר בשר לאדם הראשון ועוד שמברכין ברכה זו על תבשיל שנתקלקל ופת שעפשה ויין שהחמיץ וכל אלו אינן תיקון הבריאה אלא השחתה והפסדת הבריאה ולכך אין לברך עליהן בורא לפיכך תקנו במטבע ברכה זו שהכל נהיה בדברו ולא שהכל היו בדברו: מי שעורים שמבשלין לחולה רחמנא לצלן ועל שבת שקורין אניס ועל כמונא שקורין כמון וכוסברתה שהוא אליינדרא ועל עשבא דדברא שאינן נזרעין ועל חומץ שערבו במים עד שראוי לשתותו על הכל מברך שהכל נהיה בדברו. ן על פלפל ועל זנגביל יבשים ועל גרופלאות שקורין נעגליך וכן על גלגן ועל ציטוואן אין מברכין לא לפניהם ולא לאחריהם כן נמצא בברכות מהר"ם ז"ל דף ה': על החומץ לבדו אינו מברך כלום מפני שהוא מזיקו. ריחו חלא וטעמו חמרא חמרא הוא ומברכין עליו בורא פרי הגפן וכל המשקין שבני אדם נמנעין לשתותן מפני חמיצתן ברכתן שהכל נהיה בדברו:

ואל יחמוץ שום אדם שום מצוה ויעשנה כדינה כמצותה בכל דבר שבעולם ולכך נקרא האדם בעשייתו שלימות המצות, חסיד בעבור מה שמקבל בושת בדקדוקי המצות כי תרגום של חסידא חיוורתא וכן האדם השלם מקבל בושת בדקדוקי המצות כדי שתהא המצוה עומדת בשלימות למעלה בלתי חסר דבר מה מאותה מצוה עד דאזל סומקא ואתא חיוורא. ובן חכם ישמח אב זה הקדוש ברוך הוא ובן כסיל תוגת אמו זה כנסת ישראל ולכך והיה מחניך קדוש שאם אתה חוטא חס ושלום אתה מסאב כל רמ"ח אבריך שהוא המחנה שלך וזהו ערות דבר והקדוש ברוך הוא סר מעליך וערות אביך וערות אמך לא תגלה רצה לומר מי שחטא מגלה ערות אביו הקדוש ברוך הוא שברא עולמו לכבודו וערות אמו כנסת ישראל שמכריע אותן חס ושלום לכף חובה וצדיק יסוד עולם

שמכריע העולם לכף זכות ויודע להורות ואשריך ארץ שמלכך בן חורין ויודע להוראם כראוי בגלוי ואינו מתירא משום בן אדם בהוראתו צא למד ממה שכתב הר"ר אליעזר ממיץ בענין הדחת בשר וז"ל צריך שידיח הבשר תחלה בכלי שאינו מנוקב ואחר כך יתפוש בידו אחת באויר וישליך עליו מים כדי להדיח טפיחת מים הטפוחים על הבשר שהן אסורות שהרי הפליט בהן הדם בהדחתו וב' פעמים צריך להדיחו בעוד הבשר בידו כדי להדיח טפיחת האיסור יפה יפה ואם לא הדיחו אחר הדחה ראשונה אוכל דם הוא. כל האוכלין והמשקין שאדם אוכל או שותה לרפואה אם טעמם טוב והחיך נהנה מברך עליהם תחלה וסוף ברכה הראויה להם וכן האוכל או שותה דבר של איסור מפני הסכנה מברך עליו תחלה וסוף:

ראוי לסמוך רפואת הנפש אצל רפואת הגוף וזה לך מרקחת בדוקה נעימה ומתוקה ומצלת מכל צרה וצוקה ומהב הב שאומרת עלוקה ומעלה רוח לחולשת כח הנשמה וזאת חקת התורה. קח שרשי שפלות וענות ועשבי מצוה וצדקה ותעשה מהם אספלנית מעלה ומטה עם גודל מעלת התפלה והאנקה וכל זה תכתוש במכתשת החרטה עד שיסירו ליחות הגאוה וזיעות התאוה שלא יחזור מעולם לסורו הרעה שלא יהא נראה כטובל ושרץ בו אדוקה. ומרה שחורה יהי יפה וברה כחמה זהרה וראוי לכל אדם לגמול חסד לנפשו ולהתענג עצמו כיד ד' עליו בכל מיני עדונין כדי לחזק גופו לעבודת הש"י ואל יסגף עצמו יותר בפרט עמודי עולם ויסודי עולם ת"ח אל יסגף עצמו ביותר שממעט במלאכת שמים אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי והנני מלמדך תשובה מעולה והיא חמורה מאד וקלה לרוב בהיות המאכל או המשתה שלפניו מתוק לחיך וחביב עליו ביותר ימשך ידיו ממנו וימנע עצמו מן המאכל וזה תשובה הבאה בכל עידן וזמן ומרוצה ומקובלת עד ד' אלהיך יגדור עצמו במותר לך. חבושים או ורדים ושאר מינו פירות או עשבים שמרקיחן בדבש הפירות והעשבין הם עיקר והדבש הוא טפל אפילו אם הם כתושים ביותר ומברך על החבושין או שאר פירות בפ"ה ועל העשבין ב"ה האדמה וכן על הורדים גם כן בורא פרי האדמה. ברכת בורא מיני מזונות האוכל דייסא ועל כל תבשיל שהוא מחמשת מיני דגן שיש בו קמח לרוב וכן אם עירב קמח דוחן ושאר מיני קטנית עם קמח של חמשת מיני דגן ובשלן בקדירה מברך לפניו:

בא"י אמ"ה בורא מיני מזונות. ולאחריהם ברכה מעין ג' ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם ד' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלם עירך ועל ציון משכן כבודך והעלינו לתוכה ושמחינו בבנינה ונברך עליה בקדושה

ובטהרה כי אתה טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל המחיה בא"י על הארץ ועל המחיה. על המחיה ועל הכלכלה מעין ברכת הזן, ועל ארץ חמדה מעין ברכת הארץ רחם ד' אלהינו מעין ברכת בונה ירושלים דהיינו ברכה מעין ג'. . ועל אורז ודוחן מבושלים מברכין לפניהם בורא מיני מזונות ולאחריהם בורא נפשות רבות על פת דוחן או שאר מיני קטניות מברך לפניו שהכל ואחריו בנ"ר: וז"ל מהרי"ל אורז הוא שקורין הירזן ודוחן שקורין ריי"ס ונפקא מינה לענין ברכה לברך על דוחן לפי שהוא רייז שהכל, ועל אורז שהוא הירון בורא מיני מזונות וכן הוא במיימוני אורז מין דגן ודוחן מין קטנית וכן אמר ר' יוחנן בן נורי אורז מין דגן וחייבים על חימוצן כרת וכן נמי באגודה במ' ברכות:

האוכל דגן חי או עשוי קליות או שלוק והגרעינין שלמין מברך בורא פרי האדמה ולפי קצת דעות יברך לאחריו בורא נפשות רבות ודעת התוספות לברך מעין שלש ונכון שלא לאכלו אלא תוך הסעודה והיינו דוקא באוכל דגן חטין וכיוצא בהן מברך בורא פרי האדמה לפי שראוין לאכילה בכך אבל האוכל שעורים שלמין אפילו קלוי באש אינם ראוין לאכול אלא על ידי הדחק ואין מברך לפניהם אלא שהכל. כל ירא שמים ידקדק לברך שהחינו על לחם חדש ורוב העולם נכשלין בזה לפי שאין יודעין איזה לחם הבא מן החדש שיברך עליו בפעם הראשון ומתוך כך מונעין מלברך שהחינו על לחם חדש ולכך טוב וישר לברך שהחינו על הקליות ויוציא עצמו מידי ספיקא: הכוסס את האורז מברך עליו בורא פרי האדמה ואחריו בורא נפשות רבות ואם טחנו ועשה ממנו פת מברך עליו בורא מיני מזונות, ואחריו בורא נפשות רבות שתה יין ובירך בורא פרי הגפן ואכל ענבים צריך לברך עליהם בורא פרי העץ, וכן בברכה אחרונה צריך להזכיר על העץ ועל פרי העץ ואם בדיעבד בירך על הענבים בורא פרי הגפן או אחריהם על הגפן יצא. כלל זה תקח בידך כל שלפניו המוציא לאחריו ברכת המזון. ואף על פי שכתוב ואכלת ושבעת וברכת את ד' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך מביא בספר הזוהר פרשת תרומה קבלה אמיתית וידועה לברך גם כן ברכת המזון בחוצה לארץ. ומדברי סופרים לברך לפניו ולאחריו אפילו לא אכל או שתה כדי שביעה:

וכל דבר שלפניו בורא פרי האדמה או שהכל לאחריו בורא נפשות רבות: וכל שלפניו בורא מיני מזונות לאחריו ברכה מעין שלש חוץ מאורז המבושל שמברך בורא נפשות רבות וכל שלפניו בורא פרי העץ והוא מחמשה מינים לאחריו על העץ ועל פרי העץ וכו' ושאין מחמשה מינין לאחריו בורא נפשות רבות ועל היין לפניו בורא פרי הגפן ואחריו על הגפן ועל פרי הגפן. טוב לו לאדם שאין לאכול בריה שאין בה כזית לבדה, שלא לאכול אלא פחות מכזית ושלא לשתות אלא פחות ממלא לוגמיו או ישתה שיעור

רביעית ויאכל יותר מכביצה בין בפת בין בשאר אוכלין בין ביין בין בשאר משקין כדי להוציא עצמו מן הספק לפי שקצת מן הפוסקים אומרים שמברכין על בריה כגון גרגיר של ענב כשאכלו כמות שהוא עם גרעינה אפילו אין בו כזית וכן מסופקים התוספות גבי אכילה אם השיעור בכזית או כביצה ובזה יוצא כל הדעות והספיקות:

כשאוכל או שותה פחות מכשיעור אין צריך לברך ברכה אחרונה ואם אוכל כשיעור ביצה או שותה רביעית בודאי צריך לברך ברכה אחרונה:

אבל ברכה ראשונה אפי' על דבר מועט שאוכל או שותה מברך דאסור ליהנות מן עולם הזה בלא ברכה:

כל הברכות כולם אם נסתפק בהם אם בירך אם לאו אינו מברך לא בתחלה ולא בסוף חוץ מברכת המזון ועל כל ברכה שברך בטעות חס ושלום יאמר מיד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ראיתי מעשה מחכמים גדולים כששותין יין שרף תוך הסעודה שמברכין עליו שהכל נהיה בדברו לפי שנחשב כדברים הבאים שלא מחמת הסעודה:

נתתי ונשאתי עם רבנן סבוראי בדיני נמלך כגון מי שבירך ולא היה בדעתו לשתות מלא כוס אחד ונמלך לשתות עוד וכן מי שבא לסעודה ומושיטין לו הרבה כוסות מברך על כל אחד ואחד דהוה נמלך וכן מי שיושב בסעודה גדולה ואינו יודע להיכן יגיע הכוס של ברכה כל אחד צריך לברך דמקריא נמלך ורבים מעמי הארץ אין נזהרין בדינים הללו וטוב לו לאדם להעלות על לבו כשיברך שיפטר בברכה זו כל מה שישתה באותו סיבה. ושמעתי אומרים על קצת מחסידים ואנשי מעשה כשמברכין המוציא שדעתן ליפטר בזה מה ששולחין להם מן החוצה וכן קבלתי מי שצריך לשתות בבית המרחץ שמברך ושותה קודם שיכנס לבית המרחץ ודעתו ליפטר גם כן מה ששותה בבית המרחץ וירא שמים יצא ידי כלם ובכל דרכיך רעהו כי יראת ד' טהורה עומדת לעד לפני כסא הכבוד בשלימות ובתמות:

וצריך שלא יחסר שום דבר ואומרת מפלוני אני כדי לאשגחא ביה תדירא ולאטובי ליה להוא גברא גם בדין זה נתתי ונשאתי לפני רבותינו כי רבים לא שפיל עצמן לסיפיה לקרות כל הדינין כהויתן ועושין הטפל טפל לגמרי ואין מברכין עליו כלל וירא שמים צריך לצאת ידי כולם. וז"ל הרמ"א ז"ל א"ח סי' ת"ב כל שהוא עיקר ועמו טפילה מברך על עיקר ופוטר את הטפילה בין בברכה שלפניה ובין בברכה של אחריה לא מבעיא אם העיקר מעורב עם הטפל אלא אפילו כל אחד לבדו ואפילו פת שהוא חשוב מהכל אם הוא טפל שאין עיקר הסעודה כגון שאוכל דג מלוח ואוכל פת עמו כדי שלא יזיקנו בגרונו ולא כדי לשבעו ובתורת אכילה מברך על הדג ופוטר את הפת כיון שהוא טפל

ויש אומרים אם הטפל חביב עליו מברך עליו ואחר כך מברך על העיקר והא דמברך על העיקר ופוטר הטפילה היינו שאוכלן יחד או שאוכל העיקר תחילה אבל אם אוכל הטפל תחלה כגון שרוצה לשתות ורוצה לאכול תחלה כדי שלא ישתה אליבא ריקנא או שאכל איזה מאכל למתק השתיה מברך על האוכל תחילה אע"פ שהוא טפל לשתייה אבל אינו מברך עליו רק שהכל הואיל והוא טפל לדבר אחר. יש קצת דיעות ותשובתן בצדן ונימוקן עמהם שכותבין גם אם בירך שהחינו על זיתים וענבים מכל מקום צריך לברך זמן שנית על תירוש ויצהר וכן על כל מין ומין של פרי בפני עצמו עצמו אפילו הן מין אחד אלא שהן חלוקין בשמייהו כגון קירש"ן ווינקס"ל אמר"יל כיוצא בהן:

היו לפניו פירות שמברכין עליהם בורא פרי העץ ופירות שמברכין עליהם בורא פרי האדמה ומינים שמברכין עליהם שהכל מברך תחלה בורא פרי העץ. ואחר כך בורא פרי האדמה ואחר כך שהכל נהיה בדברו ואם הוא מסופק בברכה שהוא מברך מברך שהכל נהיה בדברו שעל הכל שמברך שהכל נהיה בדברו יצא לפי שהיא ברכה שכוללת כל המין ואם מסופק בברכת הפירות אם היא בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה מברך בורא פרי האדמה שבכלל זה גם כן בורא פרי העץ אבל אם הוא מסופק בברכה אחרונה לא יאכל מאותו דבר אלא בתוך הסעודה שאז ברכת המזון פוטרתו:

היו לפניו שתי מיני פירות אילן כגון תפוחים ואגסים וכיוצא בזה ורוצה לאכול שניהן מברך על החביב ופוטר את השני ואם אחד מן הפירות מחמשת המינין שנשתבחה בהן ארץ ישראל שהם זיתים תמרים גפן תאנה רמון מברך על אחד מאלו חמשה מינים אף על פי שהאחד חביב עליו ביותר וכל הקודם לארץ מוקדם לברכה. שכח והכניס לפיו דבר מה בלא ברכה אם הן משקין בולעם ומברך עליהם לבסוף ואם הם פירות שאם יצאו מפיו ימאסו כגון תותים וענבים מסלקן לצד אחד ומברך ואחר כך בולעם ואם אינן נמאסים פולטן עד שיברך ואחר כך אוכלן. בירך בורא פרי הגפן על היין ואחר כך הביאו לפניו דבר שמברכין לאחריו בורא נפשות רבות צריך לברך גם כן בורא נפשות רבות לצרוף ברכת על הגפן ועל פרי הגפן שמברך אחר היין וכן אם אכל בשר ושתה יין מברך לבסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכן הדין בשאר דברים שאוכל או שותה כגון שאכל תאנים ושתה יין ואוכל דבר שברכתו מיני מזונות מברך לאחריהן על המחיה ועל הכלכלה על העץ ועל פרי העץ ועל הגפן ועל פרי הגפן ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה וכו' עד נודה לך על הארץ ועל המחיה ועל הפירות ועל הגפן ועל פרי הגפן ברוך אתה ד' על הארץ ועל המחיה ועל הפירות ועל הגפן ועל פרי הגפן. כל המברך ברכה שאינו צריכה הרי זה בכלל לא תשא את שם ד' אלהיך לשוא ואסור לענות אחריו אמן וטוב

ויפה שיאמר השומע ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וכן מי ששומע שבועה והזכרת השם הגדול בהו"ש שיוצא מפי חברו לשוא או לשקר כמנהג בעלי ערמה וחכמים בעיניהם בעונות הרבים ששם שמים שגור בפיהם לחנם יאמר השומע ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ושאר דינין ידועין בהשומע אזכרה מפי חבירו וכו' ויותר מהמה בני הזהר כל המברך מתברך וידוע שיש לכל אדם מלאך מליץ יושר אשר מזלו שמתפלל עליו ולכך ישראל מתפללין קודם מלאכי השרת וזהו והיה טרם נקרא אליך אני אענה כלומר אני אענה למולו קודם שיקרא האדם ואחר כך כשיתפלל האדם על עצמו שומעין לו בעבור המזל שהתפלל עליו וזהו עוד הם מדברים ואני אשמע ובדוק ומנוסה לומר למלאך מזלו הביאה לי ציד ועשה לי מטעמים ואוכלה ואברך. ברכת הריח כשם שאסור לאדם ליהנות מן עולם הזה בלא ברכה ממאכל משתה כך אסור ליהנות מריח טוב עד שיברך קודם שיריח דכתיב כל הנשמה תהלל יה ולאחריו אין צריך ברכה כלל. המריח ריח טוב אם הוא מין ממיני עץ כגון הדס והורד והלבונה ועל הקנמון וכיוצא בהם וכן על מי ורד מברך ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם בורא עצי בשמים:

מור שהוא מושק"א שקורין בלשון אשכנז ביז"אן שהוא בא מן חטוטרות של חיה או מזיעת חיה מברך בורא מיני בשמים וכן אם מסופק אם הוא מין עץ או מין עשב וכן הנכנס לחנותו של בושם ואפי' אם יצא ונכנס כמה וכמה פעמים ואין דעתו לחזור מיד מברך על כל פעם ופעם. ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם בורא מיני בשמים:

לפי שהו ברכה הכוללת כל המין ועל הכל שמברך בורא מיני בשמים יצא. וצריך לברך כל אלו ברכות עובר לעשייתו והזהיר בכל זה עליו נאמר בעבור תברכני נפשך ולזה כיון גם כן שלמה המלך ע"ה הפיחי גני זה ריח עצי גן עדן שמברכין עליהן בורא עצי בשמים יזלו בשמיו זה מיני ריח עשבים שמברך עליהם אשר נתן ריח טוב בעשבים יבא דודי לגנו הוא גן הידוע שממנו יוצא ריח לעולם והוא ראשי בשמים שמברכין עליהן בורא מיני בשמים והוא כלל לכל המינים שעל הכל שמברך על מיני בשמים יצא ויאכל פרי מנדיו הן מיני פירות שמברכין עליהן אשר נתן ריח טוב בפירות ועל אכילתן ברכה הראויה:

אם יש לברך על ריח אתרוג של מצוה לפי דעת ראב"יה מברכין עליו כשמריחין בו ורבי שמחה כתב שאין מברכין עליו והואיל ואיכא פלוגתא דרבוותא יריח בו קודם יום טוב ומכוין לצאת בו כל היום טוב בברכה זו שמברך עליו קודם יום טוב ולאחר זמן מצותו בהושענה רבה מותר להריח באתרוג ומברך עליו לכל הדעות ובספר שפ"ל הנקרא ספר שכחה פאה לקט הארכתי ביותר וכאן יש מקום לקצר. ומי שאוכל פרי ונהנה גם כן מריח יש דעות לברך גם כן על הריח והמיקל בברכות לא הפסיד. קבלתי מרבותינו נוחי

נפש ז"ל שכך הנוסח הרואה גוב אריות ולא כתב הרואה גוב אריות של דניאל אלא גוב אריות בעלמא וכן כבשן האש מברך. ברוך רוך ש עשה נסים לצדיקים די קים כבמקום הזה "בכ"':

ארבעה שצריכין להודות וסימנך כל החיים יודוך סלה כך הנוסח האמיתי בגמרא ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם הגומל לחייבים טובות שגמלנו הטוב:

והשומעים אומרים מי שגמלך טב יגמלך כל טוב סלה. מי שאין נזהר בסדר ברכות עליו נאמר והנה עתה לקח ברכתי הלא אצלת לי ברכה. מי שיש לו בן והגיע לי"ג שנים לאהבה ולאחדות השם יתברך בפעם ראשון שקורא בתורה צריך האב לברך ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם א אשר פט רני מעונשו ונש ו של ל זה וחובת ברכה זו בבראשית רבה במדרש ויגדלו הנערים והגאון רבי יודא בר ברוך קם בעמידה בבית הכנסת לברכה כשעמד בנו לקראת בתורה וכן ראיתי נוהגים בזמנים הללו. הטבת חלום כשמטיבים חלום נוהגין קצת מן החכמים בכל פעם ופעם לומר שבע זימנין ליגזרו עליה מן שמיא וקצת מן החכמים אומרים כן ג' פעמים נהרא ונהרא ופשטיה וטוב שיזכור החלום בינו ולבין עצמו בשעת שמטיבין לו וכן כשמתפלל תפלת תענית יזכור על מה הוא מתפלל ענינו ה' ענינו וקבלתי וראיתי שיש לנהוג כששני בני אדם מטיבין להם חלום במעמד אחד גם השלישי צריך להטיב לו אף על פי שלא חלם באותו פעם:

כשאדם מתפלל תפילת חלום רבון של העולמים יאמר כסדר זה בין חלומות שחלמתי על אחרים ובין חלומות שחלמו אחרים עלי ובין חלומות שחלמתי לעצמי כמ"ש חז"ל במסכת בבא קמא פרק החובל המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו הדבר הוא נענה תחלה. ברכת הגשמים אם הוא בצער מחמת עצירת גשמים וירדו גשמים מברכין עליהם משירדו כל כך שרבו על הארץ שעולין כמו אבעבועות מחמת מטר וילכו זה לקראת זה מברך ברכת הודאה ברכה הראויה לברך:

על שמועות טובות לו מברך שהחינו ואם הם טובים לו ולאחרים מברך ברכת הטוב והמטיב:

על שמועות רעות מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם דיין האמת. ומברך על הרעה בדעת שלימה ובנפש חפיצה כדרך שמברך בשמחה על הטובה. ילדה אשתו זכר מברך הטוב והמטיב:

מת אביו ואמו מברך דיין האמת:

היה לו ממון שיורש, ויש לו אחים שיורשים עמו מברך הטוב והמטיב: בנה בית חדש או קנה כלים חדשים וכן על קניית בגדים חדשים וקניינת ספרים יברך שהחינו וילמד

מיד מתוך הספר שקנה ולא דוקא חדשים אלא ישנים נמי שהם חדשים לו שלא היו אלו שלו מעולם ויש לו לברך בשעת קנייתם אף על פי שעדיין לא נשתמש בהם שאין הברכה אלא שמחת הלב מה שהוא שמח בקנייתן וכשלובש מברך מלבוש ערומים ומי שנזהר בזה עליו נאמר וירח ריח בגדיו ויברכהו:

קנה כלים שמשתמשין בהם הוא ובני ביתו מברך הטוב והמטיב:

אם נתנו לו כלים או תכשיטים או בגדים במתנה מברך הטוב והמטיב שיש טובה לנותן ולמקבל. על דבר שאינו חשוב כל כך כגון חלוק או מנעלים וכיוצא בהן אין לברך עליהן ואין אדם עושה עצמו עני לברך כזה וכיוצא בזה. הרואה חכמי ישראל אומר ברך אתה ה' שחלק מחכמתו ליראיו. הרואה חכמי האומות שחכמים באיזה מחכמת העולם אומר: ברוך אתה ד' שנתן מחכמתו לבשר ודם:

ואומר גבי חכמי ישראל "שחלק" כי מי שיש לו חלק יוכל להתפשט כאשר ירצה כמו צנור המתפשט אבל גבי אומות העולם להבדיל מה שנתן נתן ושוב תלושה ופסוקה:

הרואה חבירו אחר שלושים יום ושמח בראייתו מברך שהחיינו ואחר י"ב חדש מברך מחי' המתים לפי שהמת אחר י"ב חדש נשכח מן הלב אבל אם לא ראהו מעולם אף על פי ששמח בראייתו אינו מברך הרואה בריות משונות משאר בני אדם וכן הפיל והקוף מברך ב"א ד' אלהינו מלך העולם משנה הבריות ואם אין השינוי ממעי אמו אלא שנולד בהם אחר כך מברך דיין אמת הרואה אילנות טובות ובריות נאות אפילו גוי או בהמה אומר בא"י אלהינו הינו מלך העולם שככה לו בעולם ואינו מברך עליהן אלא בפעם הראשונה ולא יותר אלא אם כן רואים אחרים שנאים ביותר הרואה החבירו לאחר שנתרפא מחליו יאמר בריך יך ר ח מנא דיהבך לן ולא יהבך לעפרא. היוצא בימי ניסן ורואה אילנות המוציאין פרחים אומר:

ברוך אתה ה' אלהינו הינו מלך העולם שלא חסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות לנות טובות ליהנות בהם בני אדם ואינו מברך אלא פעם אחת בכל שנה קודם שיגדלו הפירות ולא יברך אחר כך כלל, הזהיר בזה עליו נאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' ויתן לך וגו' על הזיקים והוא כמין ככב היורה כחץ באורך השמים ממקום למקום ונמשך אורו כשבט, ועל רעדת הארץ ועל הברקים ועל הרעמים ועל רוחות שנשבו בזעף על כל א' מאלה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית אשית ואם ירצה יאמר:

בא"י אלהינו הינו מלך העולם שכחו וגבורתו מלא עולם. כל זמן שלא נתפזרו העבים נפטר בברכה אחת נתפזרו בין ברק לברק בין רעם לדעם צריך לחזור ולברך. על ימים ונהרות הרים וגבעות מדברות אומר:

בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית ועל הים הגדול שהוא ים שעוברים בו לארץ ישראל א"יה ולמצרים אומר בא"י אלהינו מלך העולם עושה הים הגדול הרואה קשת אומר:

בא"י אלהינו הינו מלך העולם זוכר הברית נאמן בבריתו וקיים במאמרו. פירוש זוכר הברית ואינו מאבד הרשעים, נאמן בבריתו וקיים במאמרו אפילו לא היה הברית היה קיים לעולם במאמרו בדבור בעלמא שאמר ולא יהיה מבול לשחת הארץ. לא יתפלל אדם על מה שעבר אלא על העתיד לבא לפיכך אם היתה אשתו מעוברת אם הוא לאחר מ' יום לעיבורה לא יאמר יהי רצון שתלד אשתי זכר לפי שאחר מ' יום כבר הוא נכר מה יהי' הטפה אבל יוכל להתפלל אפילו לאחר מ' יום שיהא זה הוולד זרעא חי' וקיימא עוסק בתורה ומצות ומעשים טובים. הנכנס לכרך יאמר יהי רצון מלפניך ד' אלהי שתכניסני לכרך הזה בשלום. נכנס בשלום אומר:

מודה אני לפניך ד' אלהי שהכנסתני לכרך הזה בשלום. בקש לצאת אומר: י"ר מל מלפניך ד' אלהי שתוציאני מכרך הזה לשלום. יצא בשלום אומר: מודה אני לפניך ד' אלהי שהוצאתני מכרך הזה בשלום וכשם שהוצאתני בשלום כן תוליכני לשלום וכו' ברוך אתה ד' שומע תפלה, וכל המרבה לספר ביציאתו לדרך הרי זה משובח ובספר לקט שכחה ופאה כתבתי ארוכות וקצרות מעין זה. הנכנס למרחץ אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתכניסני לשלום ותוציאני לשלום ותצילני מהאור הזה וכיוצא בהן לעתיד לבא. יצא בשלום אומר:

מודה אני לפניך ד' אלהי שהצלתני מהאור הזה. הנכנס להקיז דם אומר. יהי רצון מלפניך שיהא לי זה לרפואה כי רופא חנם אתה. לאחר שחקו יאמר:

ברוך רופא חולי. לעולם יהא אדם רגיל לומר מה דעביד רחמנא לטב הוא דעבד. דיני טבילת כלים. היא ברכה מצויה וראויה בכל עדן וזמן, וראוי לפרש בלשון צח הלכותיה. הטובל כלי אחד יברך:

ברוך ד' אלהינו מלך העולם על טבילת בילת כלי. ואם הוא מטביל ב' או ג' ביחד יאמר על טבילת כלים. ואין צריך טבילה אלא לכל מיני מתכות שהם צרכי סעודה לכל דבר מה שבעולם השייך לסעודה וכן כלי זכוכית או כלים המצופים באבר. כתב המרדכי מאני דקוניא הורה הר"ר פרץ הלכה למעשה להטבילם בלא ברכה אבל טבילה ליכא מאן דפליג דבעי ל"ש חדשים ל"ש ישנים צריך להטבילם במקוה או מעין של מ' סאה

ולכל הדעות צריך טבילה בלא ברכה אפילו לדעת הסמ"ק שהוא דעת המקיל שבכולם, ובהיותי בק"ק קראקא עיר ואם בישראל נתתי ונשאתי עם הגאונים זצ"ל מעין דין זה וכן כל דבר שמסופק אם צריך טבילה אם לאו יזהר לטבול עם שאר כלים שמחויבות בטבילה כגון סכין של שחיטה וסכין שמפשיטין בו העור וסכין שמנקרין בו הבשר וכה"ג נכון וראוי לטובלן עם שאר כלים שצריכים טבילה דהא מכשירי אוכל נפש הן. וצריך שיהא ידיו רפויין בשעה שטובל הכלים שאם מהדקו בידו הוה חציצה וטוב למי שטובל הכלים שילחלח ידו היטב במים של מי מקוה ואז אין לחוש לחציצה. אין מאמינים לקטן על טבילת כלים ויהדר כל אדם לעשות המצוה בעצמו כף אחת עשרה זהב מי ששכח ולא הטביל כלי מע"ש או מעי"ט טוב שיתנו לגוי במתנה ואחר כך ישאלהו ממנו ומותר להשתמש בו וירא שמים ידקדק במעשיו שיהא הכל מתוקן וטוב ויפה קודם ערב שבת וקודם ערב יום טוב. כתב רבינו ישעי' האחרון בשם שלטי הגבורים באלפסי סביב המרדכי ריש פ' במה מדליקין והועתק בשם מהר"ם ז"ל כי אתה תאיר נרי וד' יגיה חשכי כשאדם עוסק בתורה לשמה הקדוש ברוך הוא מגיה חשכו שאין בא לידו עון ואינו מורה בתורה שלא כהלכה ולכך אמר הכתוב להגות לשון נוגה כשהקדוש ברוך הוא רואה שלבו של אדם לש"ש שאין בלבו לדעת עומקה של הלכה מגיה דבריו שלא יצא מפיו הוראה שלא כהלכה וגדול תלמוד תורה יותר מקיום מצוה שמצוה אינה מגינה אלא לשעתה שעוסק בה והתורה מגינה עליו אפילו בשעה שאין עוסק בה לפי שמתוכה עושה המצוה כדת ומאד יש להזהר אפילו במצות דרבנן ומי שאין נזהר לא די שאין מקיים המצוה אלא שמברך ברכה לבטלה כמו שמניח תפלין למטה מצמיחת שערות במצחו וכן הקשר שלא יניח למטה מצמיחת שערות על הצואר ואם עושה כן לא די שלא קיים המצוה אלא שמברך ברכה לבטלה ואין העולם נזהרין בזה וכהנה רבות ובאתי בקצרה וכן מן הראוי לחלוץ התפלין כשאמר בסדר קדושה יהי רצון מלפניך ד' אלהינו ואלהי אבותינו שנשמור חקיך וכו' כדי לצאת גם כן דעת בני מערבא שהם מברכין לשמור חקיו כשחולצין התפילין ושומר מצוה לא ידע דבר רע ותמים תהי' עם ד' אלקיך והוא יישר ארחותיך ואקוה לאלהי אבי שכל רואה לוח המפתח, והמבטיח הזה יישירו בעיניו ויחזק במעזו ושלום יעשה לי כי דעתו לשם שמים השם יודע וישראל יודע והפותח פיו כהלכה עליו תבא ברכה והפוער פיו לבלי חוק חק לישראל הוא ומשפט לאלהי יעקב. מי שקנה טלית ועשה בו ציצית מברך שהחינו דלא גרע מכלים חדשים ואם לא ברך בשעת עשייה מברך בשעת עטוף ראשון וככה סדר עשיית הציצית יקח ד' חוטים מצד זה וד' חוטים מצד זה ויקשור שני פעמים זה על גב זה ויהא חוט

אחד ארוך יותר משאר חוטין ויהא החוט הארוך לצד ימין שנוח לעשות הכריכה ויקח אותו חוט הארוך ויכרוך סביב השבעה ז' כריכות וחוזר וקושר שני פעמים זה על נב זה וחוזר וכורך ט' כריכות וחוזר וקושר ב' פעמים וכורך י"א פעמים וחוזר וקושר ב' קשרים וכורך י"ג פעמים וחוזר וקושר ב' פעמים ויהא ה' קשרים כפולים וביניהם ד' אוירים מלאים כריכות ויהא באופן שיהא הקשרים והכריכה ד' גודלים והענף שמנה גודלים ואם האריך הציצית ביותר יראה ויבין ששלישיתו יהא גדול וב' חלקים ענף וטוב לדקדק לתלות הציצית לאורך הטלית. קטן היודע להתעטף אביו צריך ליקח לו ציצית ולחנכו ומברך וצריך להזהירו שיהא ב' ציציות לפניו וב' לאחריו וגם ילמדו היאך יאחוז הציצית בשעת ק"ש בידו. קבלתי שיש לאחוז הציצית ביד שמאלית בין קמיצה לזרת. לפי מה שנוהגין בעת הזאת זרע קדש בפרט יודעי העתים לומדי תורה שאפילו נערים קטנים רגילים בציצית יזהרו לבדוק הציצית קודם שבת דלא לייתא מזה קולא שהיוצא בשבת בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה בהלכתה חייב חטאת ויראה ויבין בבקר כשעוטף עצמו בטליתו להפריד הציצית פירוד גמור זה מזה ואותן שיש להם ארבע כנפות יעשה בתבנית שלא יהא קטן מהכיל כמ"ש בעל תרומות הדשן תואר טלית קטן בסימן מ"ה ע"ש. וראיתי מחכמים גדולים חסידים ואנשי מעשה שבודקין הציצית אחר זמן מצותן קודם יציאת ב"ה וטעמן שדעתן :

גומר צ ות חובת מנא הוא ואפילו המונח בקופסא חייב בציצית ושמעתי גם כן הטעם ע"ד דכתיב המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא ועל כלם אני קורא ועמך כלם צדיקים ואשרי מי שדעתן לש"ש וכן קבלתי מרבותי נוחי נפש ז"ל שיש לומר אל ארך אפים בעמידה לפי שהוא כמו וידוי במה שאומר חטאנו לך אדון וכו' וצריך עמידה וכן אני נוהג אחריהן: אם פשט טליתו אפילו היה בדעתי לחזור ולהתעטף בו מיד צריך לברך כשיחזור ויתעטף בו אם לא שנשאר עליו טלית קטן אז אינו חוזר ומברך כשדעתו לחזור ולהתעטף בו וכן הדין בתפילין אפילו פשטן כמה וכמה פעמים צריך לחזור ולברך כשחוזר ולובש או עוטף וכן אם נפלה טליתו כולה שלא במתכוין כשחוזר ומתעטף צריך לברך ואפשר גבי חנות של בשם אין צריך לחזור ולברך כשדעתו לחזור משום דלא עביד מעשה אבל זה עביד מעשה שפשט טליתו וחוזר ומתעטפו על כן צריך לחזור ולברך. אחר חג הפסח ואחר חג הסוכת כשאני מתפלל בפעם הראשון תחנון וכשאני אומר חטאתי לפניך באותו פעם אני מקבל עלי תענית בה"ב לכפר על כל חטא ופשע. כתב החסיד והשלם רבי יונה גירונדי לפחות מי שכותב איגרת שישרטט מד' צדדין ובזה יוצא אם כותב פסוק בלי שירטוט ובקל יוכל אדם לזהר בזה הלא מצער היא ותחי בה

נפשי. מצינו בב"ר בשם רבי מאיר עושה אדם מצוה אחת נותנין לו מלאך א' ב' מצות נותנין לו ב' מלאכים וכן לכל מצוה ומצוה שעושה נותן לו מלאך מיוחד לאותה מצוה דכתיב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך לכן בני ולבי דע אלהי אביך ועבדהו ודע מה לעשות וכלל העולה ומפתח זה תקח בידך מן אוצר כמו גנזי מלך עולם ובכל דרכיך דעהו אף על פי שאסור לאדם ליהנות מן עה"ז בלא ברכה לא יאמר אחר שבירך כבר הותר הנדר עדיין לא הגעת למלכות כי אם אשר המלך חפץ בו ונקרא בשם כי הנה מלאך ד' חונה סביב ליראיו ודע אלהי אביך ועבדהו ולא יהא מחשבותיך להנאת עצמך אלא כדי שיבריא האדם את גופו ותכלית חשקו והנרצה בו לעבוד את בוראו יתב' ויתעלה כי מי שאין בתכלית הבריאה חלילה אין יכול לעבוד את בוראו כאלו הוא בריא וכל מעשיו הן באכילה ובשתיה וכן בשינה ובכל דבר שבעולם יהא לשם שמים ואפילו בעשיות המצוה לא יעשה המצוה בעראי אלא יכווין בדעתו שעושה מאהבה מצות הש"י ויתעלה ואז יזכה בכפלים שכר שעושה מאהבה ושכר עשיות המצוה וישמח בעשית המצוה ויעשנה בפועל ובכוונה ובאהבה רבה וע"ז אמרו חז"ל במס' אבות שכר מצוה מצוה ר"ל מה שעושה המצוה בעצמה וגם מה שעושה אותה מאהבה וכן אם ח"ו יסורין באים עליו יקבלם מאהבה וישים אל לבו שיהיו כפרה על עונותיו כי את אשר יאהב ד' יוכיח בספר לקט שכחה ופאה הארכתי ביותר וכאן המצע קצרה מהשתרע וכל המוסיף גורע כי רבים קמים עלי ואני בד' אבטח. כמו שצריך ליזהר במילי דברכות צריך ליזהר גם כן במילי דנזיקין להסיר כל מחשבה רעה וזרה שלא יזיק לנפש וכן לא יגדל בביתו כלב רע וסולם רעוע וכל דבר המזיק לגוף אלא יסיר מעליו יצר הרע ויהא לו סולם טובה לעשות הטובות עבדו את ד' בשמחה וגילו ברעדה טוב ללכת אל בית האבל והחי יתן אל לבו ונעלם ממני הלכה למה זה ועל מה זה בארצות האלו אין נזהרין בברכת האבלים וזה נוסחא הידוע:

ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם האל אבינו מלכנו בוראנו גואלינו קדושינו קדושו יעקב המלך החי והטוב והמטיב אל אמת דיין אמת שופט בצדק ל לוקח נפשות במשפט שפט שליט ליש בעולמו לעשות בו ברצונו כי כל דרכיו משפט ואנחנו עמו ועבדיו ובכל אנחנו חייבים להודות ולברכו גודר פרצות ישראל אל הוא יגדור גדוד פרצה הזאת מעלינו ומעל אבל זה לחיים ול ולשלום הרחמן הוא ימלוך עלינו ל לעולם ועד ומי שנזהר ומקיים המצות והולך בקו הישר עליו נאמר שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב שבעשות המצוה נתרבה השמחה לכך משמחין בשבתות וימים טובים ביותר דאיכא שמחת גוף ונפש חציו לד' וחציו לכם לכך נקרא חג הסוכת חג האסיף שיש בו בחדש

הזה ריבוי מצות ולכך כתוב גם כן בחג הסוכת בפרשת ראה ב' פעמים שמחה יותר מבשאר חגים ע"ש רבוי המצות שאדם משמח בעשייתן וצריך לתת טעם מה שבעי"ט אין נופלין בתחנון ובע"ש נופלים. משום דבי"ט כתיב שמחה מה שלא נכתב בשבת אי נמי כדי שדעו הכל שהוא י"ט ויתקנו מעי"ט דבר שאינו מפיג טעמו ובשבת הכל אסור לכך אומרים בע"ש תחנה ובעי"ט אין אומרים. נפשי חשקה בתורה ומאד כלתה ונכספה נפשי להביא מאמר ר' שמעון בן יוחאי מספר הזוהר פרשת ויקהל להזהיר גדולים על הקטנים ולהיות גלוי וידוע לכל כי הנסתרות לד' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו ושומר נפשו יוצל וז"ל אמר ר' שמעון האלהים רובא דעלמא לא מייתו עד דלא מטא זמנייהו בר דלא ידע לאסתמרא גרמייהו וכו' והתכלית הדבר שלא יתחזו איש עם אשה בשעת הוצאת המת עד שיחזרו לביתן ולא יהדר בההיא ארחא דנשי קיימין ובגין דבני נשי לא ידעין ולא מסתכלין דא רובא דעלמא אהדרו בדינא ואסתלקו עד דלא מטא זמנייהו א"ל ר' אלעזר אי הכי טב ליה לבר נש דלא ייזף למיתה א"ל לא דהא בר נש דאסתמר בהאי גוונא אתחזא לארכא ליומן וכ"ש לעלמא דאתי וסוף המאמר לכך כתוב ויקהל משה את כל עדת בני ישראל האנשים לבד לשמור מן המלאך המות שמצוי ביני נשי והוצרכתי לקצר במקום שיש להאריך וראוי להאריך רק באתי בהעראה מועטת כמזכיר וכמזהיר ודי לעם קדש בהעראה מועטת ולחכימא ברמיזא וחכם לב יוסיף לקח וכח לעיין ביותר ולבא אל הקדש תכלית ותמצית ושב ורפא לו. איתא בפרקי רבי אליעזר וז"ל:

פרק ד' דף ה' ע"א ארבע כתות של מלאכי השרת מקלסין לפני הקדוש ברוך הוא מחנה ראשיוה מיכאל מימינו מחנה שנייה של גבריאל על שמאלו מחנה שלישית של אוריאל מלפניו מחנה רביעית של רפאל מלאחריו ושכינתו של הקדוש ברוך הוא באמצע והוא יושב על כסא רם ונשא וכסא גבוה ותלוי למעלה באויר. עד כאן לשונו ומעין תפלה זו יתפלל האדם בכל עת בלכתך בדרך בשכבך ובקומך בצירוף מה שאמר רבי עקיבא כל האומר שלשה פסוקים שלשה פעמים בכל יום מובטח לו שאין ניזוק כל אותו היום, ד' צבאות באות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה ד' צבאות אשרי אדם בוטח בך, ד' הושיעה המלך יעניני ביום קראינו ר"ת יעקב מאן דעני לאבות יענה ויאזין גם כן לתפלת בנים וכן אמרינן בירושלמי דברכות אמר רבי יוחנן לעולם לא יהא פסוק זה זז מפיך ד' צבאות עמנו וגו' רבי אבא אמר אשרי אדם בוטח בך וגו' וקצת מן החכמים והחסידים מנהגם לומר בכל עת ורגע כשהם במקום טהור ונקי לד' הישועה על עמך ברכתיך סלה ד' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה ד' צבאות אשרי אדם בוטח בך ד' הושיעה המלך יעננו ביום קראינו עניני ד' עניני רפאינו ד' רפאינו אל נא רפאינו נא אנא ד'

הושיעה נא אנא ד' הצליחה נא ענינו ביום קראינו בשכל"ו ופירוש לד' הישועה מד' כוננו מצעדי גבר ובכל עת ורגע הוא מגן ומושיע לכל אדם ואין בעל הנס מכיר בנסו ולכך תכלית האנושית לברך ולהלל השם יתברך בכל עת ותמיד תהלתו בפי הן מצד העבר וההוה והעתיד ברוך הוא ברוך שמו לעדי עד. וגם בלילה קודם שהולך לישן טוב וישר ליתן ידיו על המזוזה ויאמר כאלה וטוב לשמרו מכל רע ומחלומות רעים. יזהר האדם שלא ילך בגילוי ראש בלילה כמו ביום והחכם עיניו בראשו ר"ל השכינה שהוא למעלה מראשו והכסיל בחשך הולך ואין משים לבו לזה וכיוצא בזה. מן הראוי אפילו בעת הזאת לכל המברך ברכת המזון ליטול ידיו מקודם הן על פי הקבלה דמידה רעה נטלה האי זוהמא דידים במים אחרונים ובדא איתפרש מיניה ולא מקטרג וכו' ולפי האמת שאי אפשר שלא יגע במקומות המכוסים או יתחכך ראשו תוך הסעודה וצריך נטילה מדת חסידות ונלמדת ונדרשת לרבים ושורת הדין נותן כל מה שמביאין לפני האדם שיש לו ריח טוב ונחמד למראה וטוב למאכל צריך ליתן ממנו לכל המסובין ואפילו לשמש הסעודה. נתבקשנו להודיע בין ערך תפלה כי אינו דומה מי שיודע לכוין התפלה כראוי שמפיק ברכהון מאתר דמחשבה ונפקין מכל גיזעין ומכל שרשין באורח משור כדקא יאות עד דמתברכין עילאין ותתאין ושמא עלאי קדישא מתברך על ידיהין וקרוב להם בכל אשר יקראו לשמוע אל רנתם ואל תפלתם בכל עת צרה וצוקה מה שאין כן באותן שאין יודעין לכוין אע"פ שמתפללין בכוונה ורבים מעדת קדש עומדין בעת תפלתן כקורא איגרת בעלמא וכל שכן כשלומדין בהתורה הקדושה שאין דעתן בשעת הלמוד לשום שבח להשם ית' ויתעלה ובכל דרכיך דעיהו וכתוב גם כן שויתי ד' לנגדי תמיד, שאפילו בשעת הלמוד יאמץ פיו ולשונו ויעלה על לבו לשבח השם יתברך וגבורותיו כמו בשעה התפלה, והנה עתר ענן הקטורת עולה רב עד כי חדל לספור כי אין מספר כי הכל בכתב ה' השכיל במנין ובמשקל כאשר פירשו זקנינו דורשי רשומות בפרט בענין תפלת י"ח נמצא על פי הקבלה שלכל אות ואות בתפלת י"ח יש מלאך מיוחד לאותו אות ואם חסר אות אחת נמצא אותו מלאך נדחה ועומד החוצה ולכך טוב וישר לומר תפלת י"ח וכן ק"ש מתוך הספר שלא יחסר אות אחת ונמצא חסר מרמ"ח אותיות שבק"ש שהם כנגד רמ"ח אברים שבאדם וכהנה רבות שצריך אריכות רב מה שישים האדם על לבו בקר וערב וצהרים. בשחרית יכוין האדם כאלו הולך לב"ה של אברהם אבינו שתקן תפלת שחרית, במנחה יכוין האדם כאלו הולך לב"ה של יצחק שתקן תפלת מנחה בערבית יכוין האדם כאלו הולך לב"ה של יעקב שתקן תפלת ערבית, ובכל יומא דחול מלאך אתא לקבליה לקבל תפלתו של אדם וישם אליו לבו ומחשבתו ורוחו ונשמתו אליו יאסוף ואל

ידבר שיחה בטילה בבית הכנסת וישים אזניו כאפרכסת לשמוע אל הרנה ואל התפלה ולענות אמן כראוי בכל כחו של אדם כי צריך לכוין איזה אמן משמש בלשון אמנה או בלשון שבועה, או בלשון קבלת דברים ולא יענה אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן יתומה וכו'. בברכת כהנים לא יענה אמן כששומע מפי הש"ץ אלא בזמן שהכהנים עולין לדוכן, פירש"י במסכת תענית (דף כ"ט ע"א) שהכהנים עומדים עלי' נקרא דוכן (ע"ש ונראה להמעתיק לעיין בתרגום שיר השירים ג' ז') ואז עונה אחריהם אמן וזהו העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו רצה לומר בכל כחו של אמן אדם כזה נכנס לפני ולפנים תוך חצר הפנימי ובספר הזהר פרשת וילך דף ק"ל ע"ב מפורש שכר העונה אמן והיאך הכרוז יוצא פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים כמו שהוא היה יושב ומצפה מתי יגמור החזן הברכה לענות אחריה אמן כן פותחין לו גם כן שערי רקיע ושערי גן עדן וכו' וגדול שכר העונה אמן בעלמא הדין ובעלמא דאתא וטוב לענות אמן גם כן בכל כחו ממש כדי שישמעו השומעין ואל יסיחו דעתן מלענות אמן כעין מניף בסדור כי צריך לעת הזאת התעוררת ביותר וחדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו לדבר בב"ה וכל המתחיל לדבר עם חברו הוא עובר על לאו לפני עור לא תתן מכשול. והנה תשובתך בצדק מאמר רבי שמעון בן גמליאל כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה וז"ל ספר הזוהר פרשת בראשית דף י"ב בריש עמוד ג' מאן דאשתעי בבי כנישתא ווי ליה דאחזא פרודא ווי לי דגרע מהמנותי' ווי ליה דלית ליה חולקא באלהי ישראל דאתחזי דלית ליה אלהא ולא אשתכח תמן ואתנהג קלנא בתקיפא עילאה עד כאן לשונו ושים על לבך מה עלית בידך כשתדבר דבר עם חבירך היושבים לפניך ואיך צללת במים אדירים והעלות חרס במה שתדבר על לב בשר ודם בעסקי חיי שעה ותניח עמקי עה"ב הלא טוב נהרות גן עדן וחבורת אבות העולם ונביאים ומלכים ושאר צדיקים וקדושי עולם הנכנסים לפני ולפנים ועטרותיהן של מעשיהם הטובים שעושים בזה העולם בראשם לכן בני ולבי הוי ממעט בעסק בני אדם וחבורתן המבטלין מתורה וממצות ומתגאים בשלטונת ובתענוגי עה"ז אל תתאוה לשלחנם כי שלחנך גדול משלחנם בא ברוך ד' ואל תעמוד החוצה ומצידך לא יבצר שתאמר אנכי פניתי הבית כל דבר טמא ובלתי טהור ונקי יהיה לביתי שנה תמימה מראשית השנה עד אחרית השנה ואל תהא צדיק הרבה אלא תמיד ותדיר בלתי הפסק כי לכך נוצרת ואשריך וטוב לך בעוה"ז ובעוה"ב ויכוין אדם לפחות בתפלתו שמתפלל לפני מלך גדול וקדוש שמאזין ומקשיב ובוחן ובודק חדרי לב ובטן וליתן שבח לאל הגדול על מה שעבר והוה ועתיד להיות לטוב לנו כל הימים ואל יהא התפלה בעיניך כמשא כמי שפורע את חובו אלא עבוד מאהבה

וביראה וכבוד ד' אליך בכל עת נראה ותמיד ותדיר ישב וימתין מעט קודם שיתחיל להתפלל וישים לבו ומחשבתו בעבודת היום חדש ושבת ראש חדש חנוכה ופורים קרא מקרא ויתפלל כתקנת חז"ל מה שצריך להוסיף מעין המאורע ונמצא אין שטן ואין פגע רע ותפלתו מקובל ביותר. הטעם שאין מברכין אקב"ו על התפלה שהרי נצטוינו עליה כמ"ש חז"ל ולעבדו בכל לבבכם זהו תפלה שהיא עבודה שבלב לפי שהתפלה מצוה שאין לה קצבה מן התורה במיעוט ורבוי ומעין זה כתב הרשב"א זיל באגדה של פסח שאין מברכין עליה מזה הטעם. כתב מהרי"א ז"ל (פסקים וכתבים) סימן ק"י הש"ץ צריך לחזור ולומר ד' שפתי תפתח כשחוזר התפלה בקול רם ושאלתי וחקרתי מהרבה חזנים חסידים ואנשי מעשה שאין נזהרין בזה והאמת יעשה דרכו שצריך ליזהר בזה ובכיוצא בזה אחר שהדבר יצא מפי שיש טהור מהרי"א ז"ל תנצב"ה, וכבר ידוע למבינים מאמר חז"ל בכמה מקומות דובב שפתי ישנים כשאומרים דברי תורה מפי חכם אחר מותו שפתיו דובבות בקבר ויש לו שכר כאלו לומד בעולם הנפשות במה ששפתיו דובבות בקבר. יזהר כשאומר הברכות והזמירות בשבת שאין לומר ויהי נועם אלא מתחיל יושב בסתר וכן מצאתי בסדור מורי זלה"ה וכן יזהר בהושענא רבה שלא יקח ההושענה בשעת הלל שלא נמצא בשום מקום אלא יקח ב' בדי ערבה ונוטל אותם בשעה שאומר הושענא דוקא בשעה שאומר הושענא ולא בשעת הלל. והמשכילים יזהירו בהיותם על הדרך אל יחסר לחמו ותכין לדרך נוד מלא מים לצימאון וכדי שיהיו ידיך טהורין ונקיים בכל עת וגם יהא מצוי אצלו רצועות של תפילין וחוטין לציצית וחוטי כנפות כי לא רחוקה ממך ובפיך ובלבבך לעשותו ודאגה בלב איש ישחנה וקבלה הזאת תקח בידך כל ימיך ושנותיך אשר אתה חי על האדמה. אם תתן לאומן איזה בגד בעולם לתקן דרוש וחקור היטב אם יש בו איזה חשש שעטנז ויש לחוש לחסרון שלא תצטרך להרוס העשוי בהכלם אותך ריעך במה שיש אסור שעטנז וגם תקבל בושה והוי זהיר במצות שעטנז ביותר כי היא מצוה שאין לה רודפין הרבה כדת וכהלכה שהכל תלוי במזל אפילו תורה שבהיכל שאחד מן המצות נזהרין העולם ביותר מן האחרים אף על פי ששקולים הם בצויין ובעונשן ואמרינן בס"ח כל מצוה שאין לה רודפין רדוף אחריה ביותר וצ"ע רב לפי דעת הרשב"א האיך יש להאמין מה שנותנין לחייט גוי בגדים לביתו גם אם נותנין חוט של קנבוס יש לחוש לאחלופי וירא שמים הרוצה לצאת ידי כולם יתן לכל בגדי צמר חוט של משי ואפילו אם הוא ספק ספיקא אם הוא מין צמר או מין משי יתן חוט של משי ואז ליכא למיחש לאיחלופי לפי שהוא ניכר ביותר ומתוקן ומקובל וטוב ויפה הכל וצריך להזהר שהטלתים שלנו שעושין לרוב מן טייטשא מכייער שהן עשויים מן

צמר וצריך ליתן חוט של משי או של קנבוס וכהנה רבות ויותר מהמה בני הזהר כאשר עוררתי והזהרתי בספר לקט שכחה ופאה בכלל ופרט להסיר מכשול מלב ונפש היפה תדבק בו ויזכה לישב תוך המחיצה בעילא דרתא. גרסינן במס' מנחות פ' התכלת (דף מ"ז) תניא ר' מאיר אמר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר ועתה ישראל מה ד' אלהיך שואל מעמך אל תקרו מה אלא מאה לפי שמה בחילוף אותיות א"ת ב"ש עולה למנין מאה י"ם ה"ץ וגם בזה הפסוק יש מאה אותיות כשקורא מלת מה מאה וכן נרמז ג"כ כי כן יבורך גבר ירא ד' וגם כן דוד המלך עליו השלום אמר נאם הגבר הוקם ע"ל הקם על לא נאמר אלא הוקם ע"ל שתיקן מאה ברכות ועל זה אומרים מודים אנחנו לך רצה לומר על הק' ברכות מודים בני' מאה ואל יפחות מק' ברכות כמו שאמרו חז"ל האי מאן דבעי למהוי חסידא יזהר במילי דברכות ומה ראה דוד לייסדם לפי שהודיעו אנשי ירושלים שהיו מתים בכל יום ק' מאנשי ישראל ולא היו יודעין למה עד שראה דוד ברוח הקדש ותקן להם מאה ברכות אמנם נשתכחו מרוב הטרדות ושיעבוד עד שבאו התנאים והמוראים וסדרו להם אלו תחתיהן וזה חשבונם בשם רב נטוראי גאון ז"ל ואלו כלל מאה ברכות ענ"י א. אשר יצר תחלה וסוף ג. אלהי נשמה ד. בינה ה. שעשאני יהודי ו. שלא עשאני עבד ז. שלא עשאני אשה ח. מגביה שפלים ט. פוקח עורים י. מלביש ערומים י"א. זוקף כפופים י"ב. מתיר אסורים י"ג. רוקע הארץ על המים י"ד. מכין מצעדי גבר ט"ו. לעשות לי כל צרכי ט"ז. אוזר ישראל בגבורה י"ז. המעביר שינה מעיני י"ח. גומל חסדים י"ט. ג' ברכות של תורה אשר בחר בנו לעסוק בד"ת והערב נא כ"ב. תפלין של ראש של יד כ"ד. ברוך שאמר ישתבח יוצר אור אהבה גאל ישראל כ"ט. ג' פעמים ברכות י"ח עם ברכת המינים הם ז"ן. שבזכות זה זן אדם עצמו עם בניו ובני ביתו נמצא כלם פ"ו נטילת ידים וברכת המוציא לסעודה שחרית וערבית הרי צ. ברכת הזן ברכת הארץ ברכת בונה ירושלים הטוב והמטיב בב"ה שחרית וערבית הרי ק'. ונמצא כל אדם לפחות מברך בכל יום ק' ברכות לבד ברכת צרכיו וברכת הפירות ובשבת שאנו מחסרים ל"ו ברכות מג' תפלות מוסיפין ברכת אבות בקדושת היום ושאר ברכות שתקנו חז"ל לתענוג שבת וכיוצא בזה בתפלה להשלים הק' ברכות וכאן אין מקומו להאריך. אמרינן בס' יצירה פ' ב' משנה ד' אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע וזה רמז על מי שאין מענג השבת כראוי וממלא הק' ברכות בפירות ומתענג נפשו כראוי נהפך לו ענג לנגע כי במ"ש אליהו יושב תחת רתם א' וכותב שכר שומרי שבת ואף על פי שישראל יושבין בסוכת שלם הפורס עלינו נתן רשות למשחית מי שחלל שבת או שהוא אין מתעדן עצמו כראוי ולכך אל יצא בלילי שבת יחידי ולכך כיון ששבת וי לנפש

ולא אמר וי לגוף אלא לאותו נפש שהריחה ציקי קדירה מנשמה ותורתה דהיינו סכת שלום הפורס עלינו מרגשת ביותר מה שכותב אליהו הן בזכות או חובה ח"ו אם לא שמר שבת כראוי או הי' עוצב ביותר ביום שבת קדש ולכך מתפללין תפלת יקום פורקן בשבת ולא ביום טוב שמצינו בס"ח שהרשעים אף במיתתן מזיקין ונתן רשות להזיק למחללי שבת או לעצובים או אינו מתעדן כראוי ולכך מתפללין לבריות גופו לכך מדת החסידים והפרושים להיות נזהרים לרחוץ בע"ש לכבוד שבת וכדי להעביר זוהמת דחול ובדוק ומנוסה לכל ירא שמים אחר שאמרו הצבור ברכו שמיד יקבלו שבת המלכה וטועם כוס של ברכה נשני אלהים את כל עמלו וישכח את רישו ואת עניו ומצוה רבה זכור ושמור להקים לקדש על היין ולהבדיל במ"ש ושכרו פרשו חז"ל במס' תענית ומס' מגלה כידוע לכל בתוספת ברכה לרוב וזכור שתשמח עצמך ושמור שתשמח גם כן אחרים בעונת שבת ובשאר דברים כמו שכתוב לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו' שכל ימי החול הם סריסים עד הגיע תור שבת המלכה ושמרו בני ישראל את השבת ר"ת ביאה וז"ל רעיא מהימנא זכאין אינין איברים דמתקדשין בשעת תשמיש דאינון עצי העולה והתקדשתם והייתם קדושים. אשתומם על המראה שבעת ובעונה הזאת אין נזהרים באמירה לגוי אפילו בשבת עצמו גם שהוא שלא לשם מצוה ורבותינו ז"ל לא התירו אמירה לגוי אלא בערב שבת בין השמשות ודוקא לדבר מצוה וגם מה ששולחין גוים חוץ לעירוב להביא טרף לביתו באשר ישאל נפשו ביין ובשכר בקר וערב ומה שאין נזהרין להזכיר בשבת הן שם דמים וסכום מדה וסכום מנין ויוצאין חוץ למחיצה בכל דבר אפילו כדעת המחוור והמקיל שבכולן אינן צייתינן ואיה נפלאותיך אשר ספרו לנו הראשונים וכי תנא בכדי טרח. כל יושבי ישוב ובני כפרים יעמדו על הברכה ויעשו ע"ת שהוא מעוות שאינו יכול לתקן בפרט כשהוא חוץ לתחום העיר שאז גדול העיר אינו יכול להוציאו וכן יזהר כל יושבי ישוב לערב ערובי חצרות ביחד אפילו כשהם דרים בבית אחד דבלא זה אוסרין זה על זה באתי באזהרה כל מה שנראה התיר גמור בעיני העבד. המל מברך ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה. ומברך קודם שיחתך ומנהג לכסות הערלה בשעת הברכה ואם לבו נקפה ובהול מוטב שיגלה מיד ויברך ואבי הבן מברך בין חתיכת הערלה לפריעה קודם הפריעה ברכת להכניסו בבריתו של אברהם אבינו דנקרא שפיר עובר לעשייתן דמל ולא פרע כאלו לא מל ובארץ ישראל תוב"ב מברך האב שהחינו על המילה בין שהוא מל בעצמו בין אינש אחרינא ונוסח האמיתי שיאמר הקהל כשם שהכנסתו לברית כן תכניסו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ובים לפי שהאב מצווה על בנו למולו וללמדו תורה ומתפללין עליו כשם שהתחיל לקיים

מצות מילה יקיים גם כן מצות תורה וחופה ומעשים טובים ויזהרו העם לענות אמן אחר ברכת המוהל והאב ומקדימין חופה קודם למעשים טובים שאין עונשין מן השמים עד אחר חופה דחופה זמנה לשמונה עשר ועונש בית דין של מעלה לעשרים, ואם מילה בשבת מיד אחר המילה יסור מידם כל צרכי מילה דאז חשובים מוקצה ואפילה האיזמל לא יקח המוהל. כתב הרא"ש לא מצינו שום ברכה שמברכין שלא הוזכרה במשנה או בתוספתא או בגמרא כי אחר סדור רב אשי ורבינא לא נתחדשה שום ברכה ויש לעיין ולדקדק בהרבה תחנות ותפלות שסדרו האחרונים ומסיימין בברכה:

כל המקדש בין על ידי עצמו בין על ידי שליח מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסור לנו הארוסות והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חופה וקדושין ורצה לומר הנשואות לנו ולא נשואות דעלמא כך קבלתי וכך מצאתי - חופה הוא לשון כסוי לפי שחופה אותה בטלית כדאמרינן בפרק קמא דמסכת קידושין לא יכול למכרה בבגדו בה כיון שפירש טליתו עליה לשם נשואין שוב אין יכול למכרה וכן כתיב גבי רות ופרשת כנפיך על אמתיך: הקשו הפוסקים מה שמברכין על לאו על העריות ולא מצינו הרבה כזה שמברך על מצות לא תעשה ומפרשים שעיקר משמעות הברכה שצונו שלא ליקח מן העריות אלא אשה כשרה והגונה לקיים מצות פריה ורביה וא"כ מברך על מצות עשה: מנהג טוב שהחתן יתפלל תפלת מנחה ותפלת תענית קודם שיכנס לחופה ואז בהיתר שותה כוס של ברכה. הבא לקבוע מזוזה ונותנה בשפופרת של קנה או של נוצה או בשאר דברים שנשמרת יפה ויקבענה במקומה וקודם שיכסנה יברך:

ברוך אתה ד' אלהינו הינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקבוע מזוזה:

ובמה שמדקדקין לתן המזוזה באלכסון יוצאין כל הדיעות דעת רש"י ודעת רבינו תם על כן גם מי שמדקדק במעשיו ביותר ומהדר אחר ב' זוגי תפילין כדי לצאת כל הדעות אין מהדר אחר ב' מזוזות כדעת רש"י ורבינו תם ז"ל שיוצא בזה מה שמניח המזוזה באלכסון. מצינו בתלמוד ירושלמי (פאה פ"א) ארטבון שלח לרבינו הקדוש חד מרגלי טבא אטימיטין וחזר רבי ושלח ליה מזוזה אמר ליה אנא שלחתי לך מילתא דלית בי' טימי ואתה שלחת לי מלתא דלא שוי פולר חד וסוף הדבר שהחזיר לו כמה תשובות והאחת שהמזוזה משמרו וגדול מתנתו יותר ממה שהוא שגר לו ונתפייס ובכל זאת לא יהא כוונת המקיימה אלא לקיים מצות הבורא יתברך שציונו עלי' ולא להנאתו ולטובתו אלא לשם מצות הבורא יתברך ולבסוף הכבוד לבא מעצמו ספר הזוהר פ' ואתחנן דף קכ"ז ע"ב בשעתא דבר נש קם בצפרא וציצית בבגדו ותפילין בראשו ובזרועו ונפקא מפתחא ביתו וערע במזוזה ביתו רשימא דשמא קדישא בתרע דביתיה ארבע מלאכין

קדישין מזדווגין שמה ונפקין עמיה מתרע ביתיה ואוזפי ליה לבי כנשתא ומכריזין קמיה הבו יקרא לדיוקנא דמלכא קדישא הבו יקרא לברא דמלכא ואכריז ואמר ישראל אשר בך אתפאר ומאן דעייל לביה כניסתא כד נפיק מתרעיה ולא תפילין בראשו וציצית בלבושיה ואומר אשתחוה אל היכל קדשך ביראתיך הקב"ה אמר אן הוא מוראי הא סהדתא דשיקרא, מכאן תבין כח המזוזה מה גדול כחה וגם שצריך לצאת מפתח ביתו במקום שאפשר שאין גוים בתוכינו בטלית על ראשו ותפילין בזרועו ואם לא לפחות יהא ארבע כנפות תחת בגדיו ותפילין בראשו וכן אני נוהג על פי המאמר הזה:

קטן היודע להתעטף אביו קונה לו טלית כדי לחנכו במצות וכו' ס"ה פרשת פנחס לכך נתנו חכמים ז"ל שיעור לטלית כדי שיכסה הקטן ראשו ורובו במה שמכסה בראשו רצה לומר בתחלת ימיו כן יהיה רובו רוב שנותיו חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו:

כי שכיבנא ואתינא לעלמא דאתא במלאת ספקי האלוף הגאון מה"רר מאיר מפדוא ז"ל נפיק לוותי כי הרבה פעמים נלחמתי מלחמת ד' במה שכתב סימן פירוש שלא לעשות סחורה ביין נסך ובקושי התירו לטול בחובו משום שהוא כמציל מידם וגם הפליא עצה הגדיל תושיה הרשב"א בתורת הבית הארוך ומביא דבורי רשב"ם בשם רש"י ז"ל וזיל סוף דבריו וכבר נהגו אסור בכל הארצות האלה ואפילו בהנאה וכו' ומהר"ם כתב דאפילו במרתף של ישראל יש אסור לשום בו גוי יין נסך ועוד כתב הרשב"א בתשובה שאסור לישראל להיות מתורגמן למכור סתם יינם ואפילו שכרו הגוי לישראל סתם להיות מתורגמן שלו אסור להיות מתורגמן ביין נסך ואמרינן ליה לנזירא סחור סחור ולכרמא לא תקרב כדי שלא תהא מסולק תשובת הגאון מהר"ם מפדואה תנצב"ה מבינינו כי הלכתא כרבי מאיר ויש לחוש שמא יבקע ויהא פרוץ מרובה דאם לא כן מה הועילו חכמים בתקנתם ויש לחוש שיאמר כשם שלא חייבתי על הנגיעה כן לא חייבתי על השתייה כי יתן בכוס ובכיס עינו ועינו כעין הבדולח ושטו העם ולקטו שהולכין אחר תאות הושט ואמת קנה ואל תמכור כי מן תאות הושט נעשה שטו ועתה אלקים כאשר עמדת לימין אביון להושיעו משופטי נפשו כן תאזרהו חיל לעצור כח להשלים דברו הטוב אשר דבר בזה ובכיוצא בזה ואהבי וסמכי ידי יהיו כצאת השמש בגבורתו דשנים ורעננים יהיו להגיד כי ישר ד' יתברך שמו לעולם. מה שאין מברכין שהחינו אבשר ודגים אף על פי שלא אכלן ימים ושנים אפשר הואיל והם מצוים בכל עת ואף על פי שהוא לא אכלן הם בנמצאים אצל כל אדם וגם עיקר אכילתו דוקא תוך הסעודה ואין הרבה בני אדם שייכים בברכה זו לכן גם מי שלא אכלן זמן רב אין מברך. ספר הזהר

פרשת אחרי מות פתח דבי שמעון גבי פסח כתיב זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו וכתיב וכל ערל לא יאכל בו תושב ושכיר לא יאכל בו ומה פיסחא דאותו בישרא למיכל על דאתרמיזי במלה קדישא אסור לכל הני למיכל ולמיהב להו למיכל עד דאתגזרו אורייתא דהיא קדש קדשים דקשרא שמא עלאה דקב"ה על אחת כמה וכמה דאסור למסור לגוי וכתיב מגיד דבריו ליעקב שהוא הכלל אבל החקים והמשפטים לישראל אלו רזי דאוריתא וסתרי אורייתא דאין מגלין אלא למאן דהוא בדרגא עילאה ומה לישראל כך לשאר עממין עאכ"ו דכתיב וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל ולא לפני שאר עמין וכן כתיב דבר אל בני ישראל, ואל בני ישראל תדבר וכהנה רבות ונוחין אבהון דעלמא אינון הלל ושמאי דהכי אמרו לאונקלוס ולא אודיעו ליה מלה דאורייתא עד דאתגזר ולזה כתיב ומשפטים בל ידעום רצה לומר התורה שהיא מתחלת בב' ומסיימת בלמ"ד ב"ל בגי' טוביה זהו משה רע"ה לא הודיע התורה הקדושה אלא לעדת מי מנה.
ספר הזוהר פרשת קדושים לא תעשה עול במשפט זהו דינא בצדק תשפוט עמיתך זהו רחמים רצה לומר שהא ביד הדיין ורחמים כאשר יראה להיכן הדין נוטה ולא תהדר פני גדול ולא תשא פני דל והקב"ה שויה כורסיה בשעה שהדיינים יושבים שם כסאו של הקב"ה שהוא צדק ומשפט כמו שכתוב צדק ומשפט מכון כסאך ואי פגים הדיין חד מנייהו פגים כורסיה דמלכא והקב"ה סליק מבינייהו דכתיב עתה אקום אמר ד' באתי בהראה מועטת והמבין יבין כי צורך שעה הוא במקצת אתרוותא והמאמין יאמין.
ראיתי דמעת העשוקים מיד עושקיהם ואין להם מנחם כי הוא פסידא דלא הדר ואם יתן כל הון ביתו בוז יבוזו מה שמקצת מן המלמדים שואפים וצמים ומרבים בתלמידים כדי לאסוף ממון הרבה כפי צרכו עד שאין לו עת וזמן פנוי לאכול ולשתות ובאותו עת ושעה שהוא לומד עם אחד מן הנערים הוא גם כן זמן אכילתו ותורא מדישה לאכול כמו שכתוב הלך ילך ובכה נושא משך הזרע רצה לומר השור הזה כשהוא נושא הזרע שהוא התבואה הוא בוכה לפי שידע שאין מאכילין אותו מזה בא יבא ברנה נושא אלומותיו כשהוא נושא האלומות רצה לומר התבן הוא בא ברנה לפי שהוא מאכלו. והוא מעוות שלא יכול לתקן שכמעט הוא צער בעלי חיים מה שהוא אוכל ושותה ותלמידיו גם כן רעבים וצמאים ותאבים וגם הוא עושה מלאכת ד' רמיה ועובר על לפני עור לא תתן מכשול שאין מאזין ומקשיב לקול הנער באשר הוא שם ודומה למשא ומריבות ויזהרו בזה וכיוצא בזה יודעי' העתים בדת התורה מה לעשות זרוק מרה בתלמידים ואל יוסף להכות מכה רבה כי חושך שבטו שונא בנו ושפטו משפט צדק בכל שבט ושבט לאיים עליו והביט אל נחש הנחושת וחי כי עת לכל חפץ ואין כל העתים שוים לפי שיש עת

רצון ועת שמדת הדין שולט ויחפוץ בעת הראוי ואל יבא בכל עת אל הקדש ללמוד עם הנערים התורה הקדושה כשהוא אוכל ושותה. לא בחרתי בעיר ואבחר בדוד ואבחר בירושלים מיבעי ליה אלא שמעינן מזה שהמנהיג הוא עיקר העיר ונטירתה כמו שמצינו בגמרא גם כן כששלחו אחר תלמיד חכם העיר אמרו להביא נטורי העיר וכו' לכן ישים לבו ומחשבתו להוציאם ולהביאם בדרך ישר ויבאר הרב כל דבר באר היטב שלא יבאו לכלל טעות כדמצינו בהרבה מקומות בגמרא גבי מים שלנו ומעשה דאנטיננוס איש סוכו וגבי יואב במסכת בבא בתרא וכך יפרש להם פירוש המלות שיש כמה וכמה עניינים ודברים שהם לפי הברת קול כפשוטן באזני שומעיהם אבל עיניהם השע שאינם מבינים פירוש הדבר וצריך לפרש להם מה לשון מסכתא או פרק או אסור או מותר או כשר או פסול או מה לשון משנה וגמרא ומה פירוש חרוסת שהוא סובל פירושים הרבה כפי דעת בעל הערוך ומצאתי שבלשון ארמי מה שכותתין ירקות הרבה ביחד קורין אותו חרוסת וכן חסל סדור פסח שהוא לפי דעת הרא"ש והמרדכי לשון סיום ולפי שאר דעות לשון השלים וכהנה רבות וקטן וגדל ישפוט ולפרש דבריו היטב ולחדד תלמיד בלב ובנפש בפה בדבור ובמעשה והלך לפניו צדקו ותבא עליו ברכה וטוב גערה במבין מהכות והוכח תוכיח מתחלה בינו לבין עצמך ואם מאן ימאן תוכיח אותו לעין כל יתן למכהו לחי אז ישבע בחרפה שנתן לו הלחי ואין נותן דעתו להכותו ונתקרר דעתו במה שנותן לו הלחי להכותו וכן די בזה מה שמוכיחו בינו לבין עצמו ואחר כך בפני רבים ואין צריך להכותו מכה רבה. כל העובר על דברים האלו וכיוצא ואמר הריני מסכן בעצמו או אינו מקפיד בכך מכין אותו מכות מרדות והנזהר בהם עליו ברכת טוב. והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני טוב שלא יהא כליו מגולין בעת הזה משום נקיות וטהרה אפילו במקום שאין נחשים מצוים ישראל קדושים וטהורים הם וצריך שלא יאכל בשר ודג ביחד מפני שקשה לצרעת ירחץ ידיו בין בשר לדג ויאכל פת שרוי בנתיים כדי לרחוץ פיו, צריך ליזהר מזיעת אדם שכל זיעת אדם כסם המות חוץ מזיעת הפנים צריך ליזהר מליתן מעות בפיו שמא יש עליהם רוק יבש ממוכת שחין ולא יתן ככר לחם תחת בית השחי מפני הזיעה ולא יתן פס ידו תחת שחיו שמא נגע במצורע ולא יתן תבשיל ולא משקים תחת המטה מפני שרוח רעה שורה עליהם ולא ינעץ סכין בתוך אתרוג או בתוך צנא שמא יפול אדם על חודו וימות ואסור לאכול מאכלים ומשקים שנפש כל אדם קצה בהם כמו משקים ואוכלים שנתערבו בהם קיא או צואה או ליחה הסרוחה וכיוצא בהם וכן אסור לאכול ולשתות בכלים הצואות שנפשו. של אדם קצה בהם. אותן התלמידים המחודדים אשר לבם כלב האריה ומעיילין פילא בקופא דמחטא

מרוב חריפותיהם וגדולים במעלה וקטנים בשנים שעדין לא מלא זקנם ולא מילא בטנם בבשר ויין שלא שמשו תלמידי חכמים כראוי ואמרינן במסכת סוטה אפילו קרא ושנה (ושלש) ולא שמש תלמידי חכמים הרי זה עם הארץ: וקצת מהם מרוב הריפותיהם מתייהרים ומבקשים להתגדל בין אנשי עירם ואוהבם וקופצים ויושבים בראש ולובשים אדר וסודרים סדר גט וחליצה כאלו היא משל ומליצה וצריך שמוש תלמידי חכמים ולידע במחברת הקושרים היאך נוהגים כדי שיהא יפה פעמיך בנעלים וגטי נשים צריך עשרה שליטים ואלו יושבים בראש לדון ולהורות בישראל ולא זאת שעדיין לא שמשו כל צרכם וגם לא דרשו ולא שאלו בשמוש. תלמידי חכמים ורבניהם אלא סומכין להבין ולהורות מעצמן מתוך הספר והנראה אצלו שאינו דומה ראיית המעשה אצל הרב למבין מה מתוך הספר כי מי יסדר נט או חליצה מי שלא שמש כל צרכו וראה כל המעשה ואז יהא נזכר הלכה מתוך הספר מפי סופרים ומפי ספרים כאשר ראיתי וגם שמעתי וידעתי בני ידעתי שרוצין לעלות במעלה עליונה ואמרו מי אדון לנו גם לי לב כמוך לא נופל אני ממך ושמו מגמת נפשם מחמת חדוד ושנון ולפום חורפא שבשתא כי במלאת ספקם יצר להם וילבשו מסוה הבושת וחרטה על פניהם:

מאהבה ומיראה ילמדו בניהם כדמצינו ברבי יוסי בן פזי וכו' ורבים נכשלים בהוראות שונות וגדולות בגט וקדושין ואסור ימין ושמאל במה שצריך לשאול ואמר אין זולתי לגאול והם צעירי הצאן עדיין צריכין לחלב לרכוב מרכבותיהן במרכבת המשנה ולילך בעקביהם עידן וזמנים ולצאת ולבא אחרי רבותיהן כדי לידע ולהבין ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וביראה שלא ניבוש לעולם ועד ואלו הם המרבים מחלוקת בישראל וגם חולקים על רבם שאמרו שרב הוא הצורך לתלמידו, תורה מה תהא עליה ובזה מחריבים העולם ומכבין נרה של תורה שאין נכר שוע לפני דל שרוצה לקיים והעמידו תלמידים הרבה ויושבים על כסאי רבנות לגור באשר ימצא להרבות בישיבה בפני עצמו אצל אוהביו ומיודעיו ומעולם לא למד מרבו שום פוסק מפסקי הגאונים להיות לו לעזר ולסעד כדי לידע לסמוך עליו בצר לו בהמצאו הדברים האלה באחרית הימים ומי שיש מוח בקדקדו יבין הפשט כפשוטו והדבר על בוריו והעמידו תלמידים הרבה שהרב יעמוד תלמידים אצלו ימים רבים ישבו בני ישראל אצלו עד שימלא כריסו בבשר וביין התורה שכל מי שקרא ושונה ולא שימש תלמידי חכמים הרי הוא עם הארץ עד שיראה ויבין וישים לבו לכל דבר כמו שמצינו בתלמידי חכמים קדמונים שהלכו אחרי רבותם לבית הכסא ולאחורי המטה כדי לידע תכלית דבר לשמש כל צרכם בשימוש התורה כדי שידעו להבין ולהורות בישראל דעת ומזמה בין

דין לדין בין דם לדם בין נגע לנגע וכהאי גוונא מצינו בתלמידים הקדושים והטהורים לאין סוף ומעתה ישמע חכם ויוסיף לקח לידע מה לעשות במעשה התורה והבין על בוריה ואשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ולא קרדום לאכול ולהתנאה בו ומחבלים כרם ד' צבאות ועליהם אמר שלמה המלך עליו השלום שועלים קטנים מחבלים כרמים ס"ה כתב מעין זה אריכות וקצרות ועונש ואזהרות. דיני סמיכה היה מחלוקת ראשונה שבישראל מחלוקת הלל ושמאי לכך אמר במחלוקת שהוא לשם שמים כגון מחלוקת הלל ושמאי וטוב שלא ירבו מחלוקת בישראל ואילו דידי ציית טוב שלא לסמוך אלא בהסכמת שלשה עמודי עולם כדין הגמרא במסכת סנהדרין ומביא שם מעשה רב וגם לא יהא שום בר נש נוהג רבנותו עד שכבר מלא כריסו מרבותיו והשלים אחד מן הפוסקים מתחילתו עד סופו דהיינו יורדי הים ומלואה רבינו אלפס"י מיימונ"י אשר"י מרדכ"י סמ"ג טורים וכי האי גוונא וסמיכות מורינו מורה לא יעלה על ראשו עד שיהא בן ארבעים לבינה ועומד על דעת רבו ורגיל ובקי באחד מן הפוסקים הידועים שהשלים וגומר עד גמירא באיזה תלמידים חשובים גדולים ורבים פעמים ושלש בכל אלה ופעל פעמים ושלש עם גבר ולא עם נערים שאין מבינים תכלית הדבר ואז מלאה הארץ דעה כמים לים מכסים וקדושת השם יתברך מתרבה ועטרת תפארת התורה הקדושה מתנשא לכל לראש. באותן ק"ק שצר המקום על יושביה ובית השחיטה במקום מטונף יתקן דבר דמתא באיזה מקום יברך השוחט על השחיטה כדי שלא להזכיר השם הגדול והקדוש במקום מטונף אלא בקדושה ובטהרה. מצאתי ברייתא דרב ישמעאל היא ראשונה בתורת כהנים ותורת כהנים הוא ראשון לכל התלמוד:

הג"ה בסמ"ק דף ה' כשמתפלל מיושב אל תסמוך מאחוריו ואל תטה לצדדין ואל תפשוט רגליך ואל תרכיבם זה על זה כי כל אלה הם סדר גאוה אלא תשב וראשך כפוף שלא תראה פני היושב נגדך חוץ לארבע אמות ופשוט ידיך תחת בגדיך הימנית על ' השמאלית ותשב באימה וברעדה ודע לפני מי אתה עומד נמצא בס"ה פרשת חיי שרה בספרא דרב המנונא סבא מאן דפקח עינא בשעתא דצלותא דלא מעוך עינא בארעא אקדים עליה מלאך המות וכד נפק נשמתא לא יסתכל בנהורא דשכינתא ולא ימות בנשיקה, וידוע לכל משכיל בכל מקום שאסרו חכמים לדבר בלשון הקדש (חול) אפילו בלשון חול (הקדש) אסור לדבר ויזהר בזה האדם במאד מאד. ידוע מאמר חכמים ז"ל במסכת אבות פרק ד' ר' יוסי אומר כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות רצה לומר שמכבד תורה ולומדיה שעומד לפני תלמיד חכם ומהדרן דמקמי תורה עומדין מקמי גברא לא כל שכן ומראה להם פנים יפות בכל דבר שבעולם וכן כשמוציאין או מכניסין הספר

תורה הולך לאחריה לפחות שלש פסיעות ומחבקה ומנשקה וכן מכבד התורה במה שאין מניח הספרים במקום בזוי ולא על גבי ספסל שיושבים עליו. וכשרואה דפין בלוים מספרי קודש בביתו בחוץ הוא מאספן ומגנזן ואפילו אגרת שלומים בעלמא אין מעביר עליו ומניח הספרים כראוי הראוי למעלה מניח למעלה של תלמוד למטה וספר כ"ד עם פירושו למעלה וכן לכל ספר וספר עלוי הראוי לו ומתקן ארגז נאה ויפה לספרים שלא ישליטו בהם עכברים חס ושלום ולא יתלכלכו וכורכן באגוד אחד שלא יהיו מטושטשין כמו שרגילין בקצת מקומות להביא הספרים קונטרוס קונטרוס עד שנעשו מטושטשין במאד מאד ואין זה לא כבוד תורה ולא כבוד לומדיה ובפרט מה שראיתי נוהגין בעונות הרבים לדוב שכורכין ספרים בספרי קדש קדשים אשר כבוד ד' מלאים ונעשים מטושטשין ונמחק השם הגדול ברוך הוא למה יעשה יתוש קטן צועק ואינו נענה וראוי להרים קול בשופר ולדרוש ברבים להסיר המכשול מבינינו וידקדק במאד מאד שלא לישען עצמו על שום ספר בשעה שלומד ובדרך זה יתנהג את בניו ותלמידיו וסימנך על בינתך אל תישען. והיאך מצינו ידינו ורגלינו בבית המדרש ואיה כבוד התורה ולומדיה כזה וכיוצא בזה ובפרט כותבי סת"ם יכתבו במקום מיוחד בקדושה ובטהרה ולא במקום שחלו בו ידים זרות ונשים המה וילדיהם יחדיו שאינן נקיות וטהרות אלא מלוכלכות בקיא ובצואה אין זה מתקן אלא טועה וכל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות והנאהב למטה ידוע שנאהב למעלה ושופטים ושוטרים תתן לך לשפוט צדק בכל דבר בעצמך ואל יהא סבת המניע והנעדר אצלך חלילה וחס וכלל העולה דעליך סני לחבריך לא תעביד, והזהרתם בני ישראל מטומאתם שיהי קדושים וטהורים שאל ישב עצמו על בית הכסא אלא ישפשף מקודם היטב ברגליו שלא ישב עליו נדה או חולה וכי האי גוונא ויזהר האדם לבניו ולבני ביתו להיות מוזהרין ביותר בטומאת הנדה לפי שהוא איסור החוזר להתירו" ידועים וצריך פרישות ואזהרה במאד מאד ויותר מהמה בני הזהר ומצינו שהנדה כשראתה דם בפעם הראשון מזקת אפילו בראייתה. ומצינו בספר הזוהר פרשת אחרי מות ואיבה אשית עשרים וארבעה זיני מסאבא הטילה נחש בחוה כמנין ואיב"ה ולכך כשמטהרת האשה מנדתה מסירה כל הזוהמה מעליה צפרניה וכל דבר החוצץ וצריך שתהא ראוי לבא מים לכל מקום ולכך צריכין הצפרנים גניזה שקשה להעביר עליהן שהם הזוהמה שהטיל הנחש בחוה וקשין לכשוף ולשאר דברים רעים ולכך צריכין גניזה. וכן ידריך בניו ובני ביתו בדרך הישר והטוב וימנעם מרכילות ומלשון הרע ומשבועה שלא יכנו שם רע זה לזה ושיהיו נאמנים בדיבורם ואפילו בדבור בעלמא שמדברים יהא הן צדק ולאו צדק והחנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו ואל

ירבה בקללה וברגזנית ולבייש בני אדם שהיא רציחה שאינה ניכרת דאזל סומקא ואתא חיוורא דשותא דיינוקא בשוקא או דאביה או דאמה ויצוה את בניו ואת ביתו אחריו לשמור דרך ד' לעשות צדקה ומשפט כי צדקה מצלת מן המות שהיא מפאת אילן דחייא ובני אדם המקבלים בושת על המצוה עליהם נאמר עליך הרגנו כל היום וכל המתלוצץ זורע השנאה והקנאה והבושת והאמונה נצמדת מה שמקבל בושת על אמונתו נסתלק האמונה נסתלק גם כן הבושת ויש ליזהר שלא לקנח לחות פיו וחוטמו בטליתו ואל יזרוק הציצית ומנהגי לציין דבר מה בספר ומעין זה בחסידות ובפרישות הארכתי ביותר בספר לקט שכחה ופאה בהרבה עניינים כמו שקבלתי מבית אבותי תושבי רעגנשפורג. ובעת העונה המפורשת בתורה ישים לבו ומחשבתו לשם שמים ולא להנאת עצמו ויהא לבו ומחשבתו זך ונקי ולא יהרהר הוא או היא בדברי הבאי באנשי רשעים אלא בצדיקם גמורים שקיימו דברי תורה ומצות ועבדו השם יתברך ואז יהא הטפה נוצר כמה שעלה במחשבה שיתן לו השם יתברך בנים ובני בנים עוסקי תורה ומצות ומעשים טובים כי אם ישים אליו לבו ומחשבתו רוחו ונשמתו אליו יאסוף ובכל עידן וזמן ייעד ויצרף מחשבה הראויה לפי העת והזמן כדי שתהא נוצר הוולד מטפה כשירה או כדי שלא יתן עיניו באשה אחרת או כדי שיהא הוולד מלובן ומזורז ושאר כוונת ישרים הכל לפי העת והעונה. ידוע שהיום והלילה הם עשרים וארבעה שעות די לו לאדם כשישן שמונה שעות כמו שכתוב א"ז ישנתי דהיינו שמונה שעות ואל תאהב שינה ביותר שמבטל מדברי תורה והוי ממעט בעסק בכל עסק שבעולם ועסוק בתורה ואם הוא אדם איסתנס שצריך לטייל עצמו יטייל אצל חכמים ולומדים ויודעי העתים כדי ללמוד וללמד להוציא דבר טוב מן הכח אל הפועל שראוי ומקובל לעבודת השם יתברך. ואדם הלומד תורה בילדותו דברי תורה נבלעין תוך רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו ובחלבו ובדמו ויוצאין מפיו מפורשין גרסת דינוקא ביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לד' אין לך שמחה כמי שלומד התורה בעת הבכור דהיינו בילדותו בהקרבכם מנחה חדשה לד' בכל יום ויום הוא מוציא חדושים בתורה דדיך ירווך בכל עת. לפי מה שפירשו התוספות במסכת כתובות פר' המדיר וספרה לה לעצמה ואם תאמר למה אין מברכת זבה על ספירתה כמו שמברכין על ספירת העומר דהא כתוב וספרה לה ויש לומר דאין מברכין אלא ביובל שמברכין בית דין בכל שנה ושנה שלעולם יובל לימנות כסדר וכן עומר אבל זבה שאם תראה תסתור אין לה לימנות ולפי זה ראוי שתספור האשה כל השבעה ימים לפחות בלא ברכה למצוה מן המובחר כמו שאמר וספרה לה לעצמה. מצאתי למה כל העם רוצים ותאוים לראות הספר תורה כשמוציאין ומכניסין ולשמוע את הקריאה מפני שמוציאין

הס"ת בשנה רמ"ח פעמים כנגד רמ"ח אברים שבאדם. יזהר האדם מאד בקריאת שמע שעל מטתו כדאיתא פרק קמא דברכות אמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שמע על מטתו כאלו אוחז חרב של שתי פיות בידו דכתיב רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם וז"ל ספר הזוהר פרשת קרח בכל לילה קודם שישכב במטתו יתודה ויתחרט על חטאיו מה שעשה ביום וימחול גם כן לאחרים שפשעו לנגדו ולמה דוקא בההוא שעתא לפי שההיא שעתא אילנא דמותא שריא בעלמא וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא ובעי בההוא שעתא למעבדא חושבנא על עובדיו שעשה כל היום ולכך יתודה ומי שמתודה ואומר חטאתי כל בני דינא בטלין ממנו ואין נמסר לשום ממונה אלא הקדוש ברוך הוא דנהו בעצמו וכתוב ורחמיו על כל מעשיו וכן מצינו בההוא חסידיא דכל אימת דהוה סליק לפוריא הוה אמר שרי ליה מריה לכל מאן דצערן כי אפילו לא ידע שצערו איזה אדם באיזה דבר מסתמא יאמר כן ואפילו לבניו ולבני ביתו שסרבו לנגדו וצערו באיזה ענין ימחול להם ולא יקללם ולא לשום בר נש ולא יצא לשנא בישא ודבר בלתי טהור מפיו כי על כל אלה יביאך אלקים במשפט ואפילו על שיחה קלה כי השטן לנגדו וחוטף הדברים (מאיו?) [מפיו] דכתיב אשים לפי מחסום בעוד רשע לנגדי שהוא חוטף הדברים ומביאן כלפי מעלה לכך ידריך האדם עצמו ובני ביתו בדרך הטובים ובחרת בחיים כי בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו והבא לטהר מסייעין לו ולכך אין גורנה של תורה אלא בלילה שהיא שקולה וחשובה ומעולה יותר מעולה ומנחה וחטאת ואשם ומלואים וזבח ושלמים ושומר פיו ולשונו שומר מצרת נפשו רצה לומר מצרת עולם הבא. איתא במסכת סנהדרין בפרק היו בודקין כל המברך על החדש בזמנו כאלו מקבל פני שכינה וכו' שים לבך ועיניך בהשגחה פרטית על המאמרים האלו ואל יהא המצוה הזאת קלה בעיניך שהרי אבותינו הלכו ובאו שלש פעמים בשנה במרוחק בקצה אחרון שני מאות פרסה בכל פעם לראות פני השכינה ואנחנו איך לא נעבור חלוצים ברב עם הדרת מלך לקבל פני אבינו שבשמים במקום נקי וקדוש בקדושה ובטהרה בשמחה רבה יחד כלם יודו וימליכו ויאמרו כי היא חכמתכם ובינתכם. וכבר מושבע ועומד שלא יגלות סוד רצה לומר סוד העבור לאומות העולם מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום ומעין זה מובן שלא ללמוד תורה לגוי ואף על פי שסוד העיבור סובל פירושים רבים כגון שתתעבר נפש האדם וכמה פעמים יבא לעולם לשלם הכריתות שעשה ועבר עליהן וכהנה פירושים רבות אינו יוצא מידי פשוטו. מה מאד צריך האדם ליזהר בברכת התורה וידקדק בה יותר הן ביום הן בלילה בשעה שצריך לברך וכל מי שאין זהיר בברכת התורה אמרו חכמינו ז"ל הויין לו בנים

שאינן מהוגנים לפי שלא התפלל עליהן כמו שמפורש בברכת התורה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתיך ולכך מודדין לו כמדה זו חס ושלום וכשהוא מתפלל ברכת התורה בכוונה ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל דהיינו מפי זרעך ומפי זרע זרעך כמו שאמר רבי יוחנן כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובן בנו שוב אין התורה פוסקת מזרעו שנאמר לא ימושו מפיך וכתב הרא"ש ז"ל אסמכתא אחרת שנאמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך בהנחל עליון גוים ומובן כשאתה שואל בתורה אביך וזקניך אז היא לנחלה ולירושה שאין לה הפסק וזהו החוט המשולש וכו' ופירשו התוספות במסכת כתובות פרק אף על פי בהיותם שלשתם בחיים ולומדים תורה לשמה והא דכתיב שאל אביך ויגדך וגבי זקניך ויאמרו לך לפי שדרך האב ללמוד עם בנו בכעס ואביו הזקן מלמד עמו בנחת ובסבר פנים יפות כי המלמד מפי אביו או מפי רבו כאלו למדו מפי הקדוש ברוך הוא ומפי משה רבינו עליו השלום וזהו. ברוך אתה ד' המלמד מד תורה לעמו ישראל המהרהר בדברי תורה אין צריך לברך כי הרהור אין כדבור להצריך ברכה כן כתב בעל האגור ז"ל ומהר"י מולין ז"ל ומכל מקום יסיח האדם דעתו כשהוא בבית הכסא לאיזה חשבון או להרהר בעסקי דעלמא כדי שלא יהרהר בדברי תורה בבית הכסא, מי שיש לו עתים קבועים לתורה אחר תפלת שחרית מיד אחר ביאתו מבית הכנסת בלתי הפסק ברכת אהבה פוטרתו ואם מפסיק בדברים אחרים צריך לחזור ולברך ברכת התורה ומברכין ברכת התורה בין למקרא בין למשנה בין לתלמוד בין למדרש. הכותב בדברי תורה אף על פי שאינו קורא צריך לברך. הפסיק מללמוד והלך לעסקיו כיון שדעתו לחזור וללמוד לא הוי הפסק וה"ה שינת עראי ומרחץ דלא הוי הפסק. שינת קבע על מטתו ביום יש אומרים הוי הפסק ויש אומרים שלא הוי הפסק וכל המיקל בברכות לא הפסיד וטוב לברך גל עיני ואביטה בתורתיך נפלאות אות ברוך אתה ד' למדני חקיך יך. ומצאתי בשם רבינו שמחה ובשם רבי אביגדור כהן צדק אם למד בלילה הלילה הולך אחר היום ואין צריך (לברך) כל זמן שלא ישן כל פעם שאדם ניעור משנתו ביום צריך לברך אלקי נשמה ומהרי"ו כשהיה ישן ביום על מטתו היה אומר קודם השינה ויהי נועם אפשר לפי שהשינה אחת משש במיתה ולא תאנה אליך רעה וגו' קבלתי שהמשכים קודם אור היום מברך ברכת התורה וברכת והערב נא וכשהולך אחר כן לבית הכנסת מתחיל אשר בחר בנו וכו'. וזה לשון תשב"ץ סימן רי"ז אם בירך ברכת על נטילת ידים בביתו וברכת אשר יצר אינו מברך פעם אחרת בבית הכנסת וטופס במקום שהניח ויזהר האדם בברכת ענ"י כל פעם שצריך לפי שראש התיבות של על נטילת ידים הוא ענ"י רחמנא ליצלן אלא ימלא גרבו

של תלמידי חכמים ויטול ידיו מלא חפני מיא אז תצליח בכל דרכיך כמאמר רב חסדא אני משיא מלא חפני מיא ויהבא לי חפני מלא טיבותא. מה מאד כלתה ונכספה נפשי למלאכת עבודת הקדש לכנס לפני ולפנים להטעים המון עם ולהיות חוברת במחברת מצות ברכות כי אני הגבר ראיתי בעיני דמעות העשוקים שהולכין בידים ריקניות ואין בידם לא לחם ולא שמלה לברך כראוי ברכת הלחם והיין ועל בגדים חדשים ואמרתי להסיר מסוה הבושת מעל פני ולצאת קצת חוץ למחיצה והייתי להם לעינים הדרך אשר ילכו והמעשה אשר יעשה האדם וחי כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ד' יחיה לברך במקהלות וביחידות ומי יתן איפו ויכתבו מילי בשאר דברים הנעשים תחת השמש ואין רוח חכמים נוח הימנו. משנכנס אדר מרבים העם לשמוח בשמחת התורה פקודי ד' ישרים משמחי לב לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה ומה יעשה לי אדם בעוזרי באתי לגני אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים חדות ד' היא מעוזכם ברכו ד' המברך יצאתי בשלום בתענית אסתר פרשת זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים שנת דודי ירד לגנו לערגת (בשם) יקרא מרוב אונים לא איש נעדר אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסיניו הנה הבאתי ראשית פרי האדמה במקום אשר הכינותי מה שיצטרך ההסתפקות שישתדל האדם בחריצות ובזריזות ובמהירות ובתכלית המרוצה האפשרית לעלות להרי בשמים ולמדות האלקיות ולא יתרשל בזה ובמה יודע איפו כי מצאתי חן למעלה ולמטה הלא בלכתך בדרך הטובים ובקו הממוצע והיושר אשריך וטוב לך בעולם הזה ובעולם הבא ואשרי ליולדתך כי ברא מזכה אבא כי בראותי מעשה ילדיו העושים למטה דמות דיוקנו של יעקב אבינו העומד בכסא הכבוד למעלה מתעטס ומעין זה מצינו בספר היכלות ברקנט"י: אלה דברי הראשונים נאם יחיאל בר ידידיה ז"ל ה"ה המכונה מיכל מארפטשיק. הלוחך עפר רגלי תלמידי חכמים ומשתחוה עד הרצפה וקדה חמש מאות לעוסקי בתורה לשם שמים, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה:

בריך רחמנא דסייען סדר ברכות: